СОНЦА:
Усход, захад, даўжыня дня:
Мінск — 7.29, 16.19, 8.50;
Віцебск — 7.24, 16.04, 8.40;
Магілёў — 7.18, 16.04, 8.56;
Гомель — 7.12, 16.09, 8.57;
Гродна — 7.45, 16.33, 7.48;
Брэст — 7.38, 16.41, 9.03.

МЕСЯЦ:
Поўня 10 лістапада.

ІМЯНІНЫ
Настассі, Аўрама, Марыі, Клаўдзія, Ганны, Марціна.

ЗВЯЗДА

11 ЛІСТАПАДА 1992 г.
серада, № 228 (22006)

● выдаецца са жніўня 1917 г. ● БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА ● цана 1 рубель

РОЗГАЛАС

ПАГАРЭЛЬЦЫ БЕЗ ДАПАМОГІ НЕ ЗАСТАНУЦЦА

МІНСК. У гэтым годзе многія вёскі Беларусі пацярпелі ад стыхійных бедстваў і пажараў. Гэтым ахвярам рэспубліканскі камітэт прафсаюза работнікаў аграпрамысловага комплексу вырашыў аказаць грашовую дапамогу ў 300 тысяч рублёў. Яна будзе накіравана ў вёскі Калюга і Сяльцы Глускага раёна (страты ад пажару), калгас «Расія» Смаргонскага і эксперыментальную базу «Баруны» Ашмянскага раёнаў (пацярпелі ад смерчу). Асобна па пяць тысяч рублёў выдзелена ўдзельніку ліквідацыі аварыі на Чарнобыльскай АЭС В. Кулажэнку, а таксама калгаснікам Н. Зяневічу (Чэрвеньскі раён) і С. Вашуку (Бешанковіцкі раён), чые сем'і пацярпелі ад стыхійных бедстваў.

ЧЫЯ ВІЛЬНЯ—ПРАЦЯГ СТАРОЙ СПРЭЧКІ

10—12 лістапада ў Вільні ў зале Акадэміі навук Літвы адбудзецца міжнародны сімпозіум на тэму «Адносіны Літвы і Польшчы ў гісторыі Цэнтральнай Еўропы XX стагоддзя: мінуўшчына і перспектывы». Арганізавалі сімпозіум Інстытут гісторыі Літвы і Інстытут літоўскай мовы. Больш за 40 даследчыкаў з Польшчы, Украіны, Фінляндыі, Латвіі, Швецыі, Расіі, Літвы і Беларусі выступяць з рэфератамі пра ўзаемныя культурныя, палітычныя, моўныя ўплывы, пра становішча нацыянальных меншасцей. Яшчэ да пачатку сімпозіума ў друку Літвы і Польшчы з'явілася шмат публікацый, сэнс якіх так ці іначай зводзіцца да стрыжня праблемы — прыналежнасці Вільні.

Андрэй КОРСАК.
(БелаПАН).
Вільня.

ПЕРАНЯСЁМ ЛІНІІ МЕЖАЎ...

Як паведамілі ў Міністэрстве замежных спраў, на 19 лістапада намечана чарговая сустрэча рабочых груп Літоўскай Рэспублікі і Рэспублікі Беларусь па пытанню дэлімітацыі дзяржаўных межаў (вызначэнне лініі іх праходжання).

У састаў рабочай групы Рэспублікі Беларусь уваходзяць прадстаўнікі Міністэрства замежных спраў, Міністэрства ўнутраных спраў, Камітэта геадэзіі, пагранічных войскаў і Беларускай чыгункі.

Святлана КУЛІКОВА.
(БелаПАН).

У рэспубліканскім выставачным цэнтры экспануецца выстаўка-кірмаш «Канверсія-92». У ёй прымаюць удзел многія прадпрыемствы Беларусі, якія раней працавалі выключна на «абаронку».
НА ЗДЫМКУ: у зале выстаўкі.

Фота Мікалая АМЕЛЬЧАНКІ.

БЕЛАРУСЬ—У ЛІКУ ПЕРШЫХ

У 1954 годзе большасць краін Заходняй Еўропы, а таксама Савецкі Саюз, падпісалі Еўрапейскую культурную канвенцыю. Пасля распаду СССР Беларусь адной з першых «былых» атрымала запрашэнне агаварыць умовы новага падпісання гэтага дакумента. У нядзелю дэлегацыя нашага міністэрства культуры накіравалася ў Страсбург, дзе знаходзіцца штаб-кватэра Савета Еўропы.

Культурная канвенцыя прадугледжвае прапаганду еўрапейскіх моў, гісторыі і іншых культурных каштоўнасцей у розных еўрапейскіх дзяржавах. Калі пад дакументамі канвенцыі з'явіцца подпіс прадстаўніка Беларусі, то гэта будзе рэальным крокам па інтэграцыі нашай рэспублікі ў агульнаеўрапейскі дом.

РІД.

ГАЙДАР І ЕЛЬЦЫН ЗАСТАЛІСЯ Ў АДЗІНОЦЕ

Як паведаміла даведачная служба Масквы, у горадзе жывуць тры Гарбачовы М. С., два Бурбулісы Г. Э., два Руцкіх А. У., не лічачы іншых вядомых у Расіі прозвішчаў. Гайдар Е. У. і Ельцын Б. М. у Маскве адзіныя і непаўторныя. Можа гэта добры знак — спадзяюцца многія масквічы.

БСДГ РЫХТУЕЦЦА ДА З'ЕЗДА

18—20 снежня Беларуская сацыял-дэмакратычная грамада правядзе свой другі з'езд. Гэта было вырашана на пленуме БСДГ, што адбыўся днямі ў Мінску.

Грамада рыхтуецца прыняць партыйную праграму і перапрацаваны статут. Прычым праграма будзе прымацца на альтэрнатыўнай аснове. Сярод удзельнікаў пленума распаўсюджаны два яе праекты. Аўтар аднаго з іх — Анатоль Сідарэвіч, другога — Анатоль Гурыновіч.

На пленуме Цэнтральная Рада БСДГ прыняла заяву аб рашэнні Вярхоўнага Савета наконт рэферэндуму. Назваўшы гэта рашэнне «палітыканствам дзеля ўтрымання ў карыслівых мэтах на вяршыні ўлады», кіраўнікі партыі падвергці крытыцы пастанову ВС «Аб неабходнасці паскарэння канстытуцыйных пераўтварэнняў». На думку БСДГ, дакумент «носіць дэкларатыўны характар і не накладвае ніякіх юрыдычных абавязкаў на Вярхоўны Савет» па правядзенню датэрміновых выбараў у сакавіку 1994 года. Акрамя таго, «грамадоўцы» лічаць той факт, што за пастанову прагаласавала менш дзвюх трацей ад колькасці дэпутатаў — парушэннем дзейнай Канстытуцыі.

На пленуме абмяркоўвалася і была прынята пастанова «Аб увекавечанні памяці Міхася Ткачова». Вырашана хадайнічаць перад Гродзенскім і Мсціслаўскім гарвыканкомамі аб адкрыцці мемарыяльных дошак на дамах, дзе жыў і працаваў вядомы вучоны, устанавіць з бюджэту Грамады дзве імянныя стыпендыі студэнтам-гісторыкам Беларускага і Гродзенскага універсітэтаў, выдаць збор твораў.

У сувязі з тым, што надыходзіць чарговая гадавіна Слуцкага паўстання 1920 года, якое ўзначальвалі былыя беларускія сацыялісты, пленум даручыў выканкому Грамады падрыхтаваць адпаведны зварот да сяброў партыі і грамадскасці.

АДСУТНАСЦЬ СЕНСАЦЫЙ— ГЭТА НЕ ЗАЎСЁДЫ ДРЭННА

Дзіўна, прызнаюся, было сядзець на чарговым пасяджэнні Вярхоўнага Савета 10 лістапада. Нечага не хапала. На другой гадзіне сядзення нарэшце дайшло: сенсацый няма. Скандалаў, спрэчак і гэтак далей. Ціха было, спакойна і інтэлігентна, я сказаў бы.

Хуценька прынялі пастанову аб зацвярджэнні тэксту новай прысягі і тэрмінах яе прыняцця ў войсках, не выклікала спрэчак і пастанова аб зацвярджэнні Закона «Аб усеагульным воінскім абавязку». І перайшлі да абмеркавання праекта Закона «Аб вырашэнні калектыўных спрэчак».

На жаль, абмеркавання па сутнасці не было. Дастаткова сказаць: у спрэчках выступіў толькі стабільна актыўны дэпутат Алег Трусаў.

А ў гэты час нехта чытаў газету, хтосьці абмяркоўваў свае асабістыя праблемы, нехта ішоў перакурыць. Справа, канешне, саміх дэпутатаў, як паводзіць сябе. А мне, дурному, дык здаецца, што другарадных законаў няма. Тым больш, што калі сказаць проста, абмяркоўваўся праект закона аб тым, як нам баставаць. Па якіх правілах, значыць. Я чамусьці ўпэўнены: забастуй зараз заводы — было б шмат гарачых выступленняў. А не бастуюць, ну, можна лёгенька так перасядзець, пераслухаць, перакурыць.

Дзіўная ў нашага парламента асаблівасць: цікавіцца толькі кардынальнымі законамі, накшталт Закона «Аб праве ўласнасці на зямлю». Безумоўна, гэта важна, і вельмі. Аднак мы жывём не па аднаму закону, а па іх зводу. Скажаце, тут палітыка і ты ў яе не лезь? А навошта яна мне, калі мне жыць не па палітычных, а па юрыдычных законах?

Да абеду дэпутаты таксама паспелі пачаць абмеркаванне праекта Закона «Аб нацыянальных меншасцях у Рэспубліцы Беларусь». У прынцыпе і тут усё ішло больш-менш гладка. Невялікія спрэчкі ўзніклі па артыкулу, у якім нацменшасцям даецца права на свае сродкі інфармацыі. Інакш кажучы, на газеты, часопісы, тэле- і радыёкампаніі. Дэпутат Пазняк заклікаў прытрымлівацца міжнародных нормаў. Расшыфрую: Зянон Станіслававіч быў у Бельгіі, і там тэлевізійшчыкі яму сказалі — мы гатовы плаціць долары, каб вяшчаць у вас, прапагандаваць, значыць, свае ідэі. Яны могуць, растлумачыў дэпутат Пазняк, стварыць кампанію на тэрыторыі рэспублікі. Прашу прабачэння, ну і што? Не думаю, што замежнікі будуць прапагандаваць выключна насілле, парнаграфію і заклікаць беларусаў пераязджаць на Захад. Тым больш такі момант можна агаварыць спецыяльным артыкулам ці пунктам.

Наколькі ведаю, да 30-х гадоў у Беларусі нацыянальныя меншасці выдавалі свае газеты, і нічога. Хто хацеў — чытаў, хто не хацеў—не чытаў. Напрыклад, мяне ніяк не прымусіш чытаць польскую газету—я мовы не ведаю, Ну, а калі гэта польская газета будзе заклікаць да паўстання, дык на гэта ёсць Канстытуцыя, законы. Мне так здаецца.

Увогуле ж на сесіі — ціха. Ідзе работа.

Сяргей ШАЎЦОЎ.

Новае павышэнне зарплаты перш за ўсё азначае, што яе зноў калі-небудзь будзе мала

Нядаўна ў нашай газеце была змешчана пастанова Савета Міністраў рэспублікі «Аб сацыяльнай падтрымцы насельніцтва ў сувязі з прадаўжэннем росту рознічных цэн на тавары і паслугі». Асобныя пункты гэтай пастановы выклікалі пытанні ў чытачоў, з якімі і звярнуўся наш карэспандэнт да першага намесніка старшыні Дзяржкампрацы рэспублікі А. КОЗЕЛА.

Найперш ён адзначыў, што калі вызначылі новы ўзровень мінімальнай заработнай платы (як вядома, з першага лістапада ён складае 2.000 рублёў) і, адпаведна, новую стаўку першага разраду (2.200), улічваўся рост цэн з чэрвеня па кастрычнік і мяркуемы іх рост у лістападзе. У выніку атрымалі двухразовы рост цэн (разам з лістападам). Зыходзячы з гэтага і ўстанавілі новы мінімум і новую стаўку першага разраду.

У адпаведнасці з гэтым усе стаўкі бюджэтных работнікаў у лістападзе ўзрастуць прыкладна ў два разы. Усё залежыць ад таго, да якога разраду аднесена тая ці іншая катэгорыя работнікаў у існуючай тарыфнай сетцы. Пэўнаму ж разраду адпавядае і пэўны каэфіцыент, пры памнажэнні якога на стаўку першага разраду (2.200) можна самому даведацца аб сваёй новай стаўцы зарплаты. (Варта нагадаць: гаспадарчаразліковыя прадпрыемствы і арганізацыі дзейнічаюць у гэтых адносінах самастойна, і яны ўвогуле не чакаюць спецыяльных пастаноў. Але новы мінімум цяпер абавязковы для ўсіх без выключэння.)

У цэлым усе, «хто знаходзіцца на бюджэце», абыдуцца яму ў капеечку: агульныя расходы на павышэнне зарплаты ўзрастуць дзесьці прыкладна ў 2,2 раза.

Што крыецца за наступным вызначэннем: «...унесці пры неабходнасці змяненні ў тарыфікацыю асобных прафесіянальна-кваліфікацыйных груп работнікаў, а таксама ў размеры каэфіцыентаў...»? Ці не азначае гэта мяркуемага зніжэння асобных ставак ва ўказанай сетцы, у якой усе работнікі, што «кормяцца» з бюджэту, выстраены па рангу і ў адпаведнасці з займаемым месцам атрымліваюць той ці іншы аклад?

Тарыфы і размеры каэфіцыентаў пераглядаюцца пераважна ў бок павелічэння. Гэта перш за ўсё датычыць настаўнікаў, якіх «трэба перасоўваць на 4—5 разрадаў уверх», работнікаў сельскіх Саветаў, асобных устаноў Мінсельгасхарча, жыллёва-камунальнай гаспадаркі, культуры, аховы здароўя (у прыватнасці медсясцёр). Адным словам, указаная сетка Дзяржкампрацы, якая кожнаму з бюджэтнікаў вызначыла пэўны кавалак, памеры гэтых кавалкаў адносна адзін аднаго, будзе ў бліжэйшы час мадэрнізавана і ўжо з пачатку новага года павінна з'явіцца ў абноўленым выглядзе. Галоўнае, яе мяркуецца зрабіць больш ураўняльнай. Цяпер існуюць наступныя суадносіны паміж стаўкамі розных разрадаў (і адпаведна прафесій): з 1-га па 8-ы разрад разрыў складае 11 працэнтаў, з 8-га па 22-гі—10,3 працэнта і з 22-га па 28-ы — 9 працэнтаў (па 28-м разрадзе атрымліваюць два чалавекі ў рэспубліцы—Старшыня Вярхоўнага Савета і Старшыня Саўміна. Каэфіцыент 28-га разраду—13,83). Вось гэтыя суадносныя працэнты і мяркуецца крыху ўціснуць, ураўнаважыць. У выніку гэтага «прэпарыравання», нягледзячы на значна больш важкія абсалютныя лічбы верхніх ставак, іх пакупная здольнасць у параўнанні з цяперашняй—зменшыцца, а ніжніх—узрасце. Калі зыходзіць з таго факта, што справы ў эканоміцы, наша жыццё ў цэлым не паляпшаюцца, то, няйначай, так і трэба — крыху «спусціць» па тарыфнай лесвіцы найлепш аплачваемыя катэгорыі, бо ў першую чаргу менавіта ад іх і залежыць, як мы працуем і жывём. Гэта будзе справядліва, хоць, зрэшты, крыху і вяртае нас назад да сацыялістычнага прынцыпу «ўсім пароўну».

Згодна з указанай пастановай павышаецца не толькі зарплата бюджэтнікаў (дарэчы, Дзяржкампрацы і Мінфін рэкамендуюць прадпрыемствам і арганізацыям выдаваць аванс у лістападзе ўжо зыходзячы з новых ставак), але і размеры дапамог сем'ям, якія выхоўваюць дзяцей, а таксама размеры стыпендый і пенсій. Адпаведныя дакументы ўжо падрыхтаваны, асноўны прынцып павелічэння той жа—у 2 разы. Грашовыя даходы ў лістападзе будуць прыняты за аснову для іх далейшай індэксацыі пры росце цэн.

Такім чынам, з новай зарплатай?

Вядома, больш высокая зарплата—гэта заўсёды прыемна. На фоне ж нястрымнага росту цэн—асабліва. Але нельга не прадбачыць у сувязі з гэтым і іх новага вітка. І не бюджэтнікі тут будуць вінаватыя (хіба што іх трэба мець як мага менш). Зарплата найперш расце на вытворчасці. І няхай бы яна расла. Дрэнна тое, што мы не пацвярджаем яе рост адэкватнымі матэрыяльнымі дабротамі, нарошчваннем аб'ёмаў выраблямых тавараў і паслуг, іншай прадукцыі, не пацвярджаем ростам прадукцыйнасці працы. А значыць, і гэтую новую, лістападаўскую, базу для далейшай індэксацыі, пра якую гаварыў А. Козел, напэўна, задзейнічаем вельмі хутка. Інфляцыя пакуль што па-ранейшаму спраўляе свой баль. Напэўна, гэтаму негатыўнаму працэсу не перашкодзіць і абмежаванне ў 5 мінімальных зарплат, якое накладаецца на сярэднюю зарплату работнікаў дзяржаўных прадпрыемстваў і арганізацый.

Нягледзячы на ўсякую мадэрнізацыю той жа сеткі, колькасць нездаволеных зарплатай не стане меншай. Учора настаўнікі перакрылі праспект, сёння ўжо камунальнікі пагражаюць перакрыць — каналізацыю і ваду. Заўтра могуць прад'явіць пэўныя патрабаванні нават работнікі органаў дзяржаўнага кіравання, якім таксама не хапае... (Дарэчы, відаць, не для ўсіх усё так змрочна: у Дзяржкампрацы гаварылі, што некаторыя кіраўнікі дзяржаўных прадпрыемстваў атрымліваюць больш за прэм'ера. І ў гэтым ёсць пэўны парадокс, бо і кіраўнік, і прэм'ер знаходзяцца на дзяржаўнай службе, але ў апошняга, у адрозненне ад першага, значна большае кола абавязкаў і значна большая адказнасць.).

Вельмі шкада, але, здаецца, нашы намаганні па-ранейшаму накіраваны на тое, як найлепш падзяліць. Гэта разам з прыемнай навіной аб павышэнні таксама варта было б засвоіць.

Іван БАРАНОЎСКІ.

ІНТЭРВ'Ю НАПЯРЭДАДНІ ПАДЗЕІ

Садружнасць чакае статут

Усяго некалькі дзён засталося да адкрыцця чарговай сустрэчы кіраўнікоў урадаў краін Садружнасці, якая павінна адбыцца 13 лістапада. Ад апошняга бішкекскага «спаткання» лідэраў дзяржаў маскоўскае аддзяляе не такі ўжо вялікі тэрмін — менш за два месяцы. Але на гэта імгненне, з пункту гледжання гісторыі, выпала вялікае мноства падзей, значэнне якіх для лёсу асобных людзей, а можа і цэлых народаў, суджана будзе ацаніць, відаць, толькі нашым нашчадкам.

Які ўплыў зрабілі яны на праблематыку будучых дыскусій? Што сабрана ў пакетах дакументаў, выносімых на разгляд Савета кіраўнікоў урадаў? Які з падрыхтаваных праектаў з'яўляецца найбольш актуальным і неабходным для ўмацавання прававога фундамента Садружнасці?

З абоймы гэтых, прама скажам, няпростых пытанняў пачалася гутарка з каардынатарам рабочай групы СНД Іванам КАРАТЧЭНЕМ.

— Мне хацелася б у самым пачатку размовы сказаць чытачу, што парадак дня сустрэчы па-ранейшаму застаецца толькі папярэднім. Канчатковае слова, як заўсёды, за тымі, хто гэтыя праблемы будзе абмяркоўваць. Кіраўнікі ўрадаў маюць права ўнесці любыя карэктывы.

А цяпер аб важнейшых праблемах, якія прадугледжваецца разглядзець. Вы, вядома, маеце рацыю, намякаючы на тое, што жыццё павінна вызначаць прыярытэты ў прыняцці тых ці іншых прававых актаў. Думаю, што менавіта суровая рэчаіснасць паскорыла ўвасабленне ў канкрэтныя дакументы ідэі больш цеснага ўзаемадзеяння дзяржаў. На сустрэчы ў Маскве прадугледжваецца зацвердзіць палажэнне аб узаемным прызнанні віз дзяржаў-удзельніц Садружнасці, палажэнне аб рэгуляванні міжнароднага рынку каштоўных папер і яшчэ цэлы шэраг дакументаў.

— Як вядома, у рамках Садружнасці падпісана ўжо больш за 200 прававых актаў. Але сярод іх няма, на нашу думку, галоўнага — статута СНД. Праўда, у друку былі паведамленні, што работа над праектам ідзе вельмі інтэнсіўна... Ці плануецца ў Маскве якая-небудзь размова аб статуце?

— Так, плануецца. Але наколькі падрыхтаваны пакуль што толькі праект статута, гаварыць аб ім падрабязна на ўрад ці ёсць сэнс. Адзначу толькі, што асноўныя мэты і прынцыпы СНД у ім засталіся практычна тыя ж, што першапачаткова былі сфармуляваны ў белавежскіх пагадненнях, а затым развіты і ўдакладнены ў алма-ацінскай дэкларацыі і

(Заканчэнне на 3-й стар.).

РАДЫЁ ФАКТ

Цэны на таксі ў Мінску будуць ранейшыя: гэта значыць, за адзін кіламетр з пасажыра — 20 рублёў, пасадка таксама 20, адна гадзіна чакання кліента 200 рублёў. Так вырашыла арэндна-вытворчае аб'яднанне «Мінсклегаўтатранс». Яго калектыў да чарговага змянення ўмоў перавозак вырашыў тарыфы на таксі не павялічваць.

***

По фіктыўных дакументах невядомы ў форме маёра запатрабаваў у адной з рот Мінскага вышэйшага каманднa-ваеннага вучылішча выдаць яму зброю — 23 аўтаматы АК-74. Аднак дзяжурны, малодшы сяржант Раманчук, адмовіўся выканаць загад. Пазней высветлілася, што ніякіх санкцый на выдачу зброі «маёру» ніхто не даваў. Гэты армейскі факт паказвае, як метастазы рынку зброі прарастаюць з поўдня на поўнач былой тэрыторыі Саюза ССР.

***

Доўгі час магілёўскі фондавы бензін сплываў у Чарнігаўскую вобласць Украіны і Малдову. І гэта пры вострым недахваце гаруча-змазачных матэрыялаў. Віноўнікі інцыдэнту — кіраўнікі магілёўскага вытворчага аб'яднання «Аблнафтапрадукт».

***

У Жлобіне будзе асвячоны фундамент новай царквы. Яна будуецца непадалёк ад таго месца, дзе ў 30-я гады быў разбураны праваслаўны храм. Новая царква ўзводзіцца на народныя грошы.

***

Школа жаночага абаяння пад назвай «Афрадыта» працуе ў Салігорску. Слухачкі — маладыя дзяўчаты і жанчыны. Яны слухаюць лекцыі па пытаннях моды, касметыкі, правілах паводзін з процілеглым полам, а таксама спосабах абароны ад назойлівых кавалераў. Перад слухачкамі выступаюць лектары з Беларусі і Францыі.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб невыкананні Урадам рэспублікі Пастановы Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 29 кастрычніка 1991 года «Аб парадку ўвядзення ў дзеянне Закона Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь» са змяненнямі, унесенымі Пастановай Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 23 красавіка 1992 года

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

1. Інфармацыю Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь прыняць да ведама.

2. Лічыць, што прапанаваны Саветам Міністраў механізм карэкціроўкі заработнай платы педагагічных работнікаў на аснове параўнання з заработнай платай служачых у прамысловасці за мінулае паўгоддзе з'яўляецца недастатковым.

3. Устанавіць, што з 1 верасня 1992 года да 1 студзеня 1994 года пры прымяненні абзаца сёмага часткі першай артыкула 34 Закона Рэспублікі Беларусь «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь»:

разрады і тарыфныя каэфіцыенты педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу, павінны ўстанаўлівацца такім чынам, каб сярэдняя заработная плата педагагічных работнікаў была не менш чым 100 працэнтаў, а прафесарска-выкладчыцкага складу — не менш чым 150 працэнтаў сярэдняй заработнай платы служачых у прамысловасці ў мінулым квартале. Пакварталную карэкціроўку разрадаў і тарыфных каэфіцыентаў педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу, з улікам сярэднемесячнага заработку служачых у прамысловасці праводзіць пачынаючы з IV квартала 1992 года;

яго дзеянне распаўсюджваецца на педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу, навучальных устаноў і ўстаноў сістэмы адукацыі, якія знаходзяцца на бюджэце.

4. У сувязі з увядзеннем новага механізма карэкціроўкі заработнай платы педагагічных работнікаў ад сярэдняй заработнай платы служачых у прамысловасці Савету Міністраў правесці да 1 снежня 1992 года разавую выплату за верасень гэтага года педагагічным работнікам у памеры 1.400 рублёў у разліку на стаўку педагагічнага работніка, а прафесарска-выкладчыцкага складу —2.800 рублёў. Аднесці азначаныя расходы ў адпаведных памерах на рахунак сродкаў, выдзеленых на адукацыю і ўнутраны доўг рэспублікі.

5. Савету Міністраў:

у двухтыднёвы тэрмін зацвердзіць пералік пасад педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу, якім павышаецца заработная плата;

прадугледзець у статыстычнай справаздачнасці звесткі аб памеры сярэдняй заработнай платы педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу;

зацвердзіць кваліфікацыйныя характарыстыкі пасад педагагічных работнікаў, у тым ліку прафесарска-выкладчыцкага складу;

пры карэкціроўцы заработнай платы педагагічных работнікаў праводзіць карэкціроўку заработнай платы работнікаў іншых бюджэтных арганізацый і ўстаноў, захоўваючы пры гэтым прапорцыі, устаноўленыя адзінай тарыфнай сеткай рабочых і служачых. Адначасова ўнесці ва ўстаноўленым парадку ў Вярхоўны Савет прапановы па крыніцах фінансавання ўзнікшых дадатковых расходаў бюджэту.

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь
С. ШУШКЕВІЧ.

5 лістапада 1992 года г. Мінск.

Як вядома, на мінулым тыдні на плошчы Незалежнасці ў Мінску прайшлі масавыя акцыі педагогаў, у час якіх на некалькі гадзін была перакрыта праезджая частка праспекта і спынены рух транспарту.

У сувязі з гэтым да адказнасці прыцягваюцца кіраўнікі прафсаюза работнікаў народнай адукацыі і навукі.

Савет Федэрацыі прафсаюзаў Беларусі лічыць недапушчальным прыцягненне да дысцыплінарнай і іншай адказнасці работнікаў асветы і прафсаюзных актывістаў.

Прафсаюзы лічаць, што артыкул № 34 Закона «Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь», які гарантаваў устанавіць з 1 верасня 1992 года сярэднюю стаўку зарплаты педагагічным работнікам не ніжэй за сярэднюю зарплату служачых у прамысловасці,—урад не выканаў і тым самым, па сутнасці, справакаваў масавыя выступленні педагогаў. Да прысутных на плошчы ніхто з маючых уладу не паспяшаўся выйсці і растлумачыць сітуацыю, што, несумненна, падагрэла страсці.

Прэс-цэнтр Савета ФПБ.

АД РЭДАКЦЫІ: І ўсё ж — ці павінны ўлады глядзець скрозь пальцы на падобныя правапарушэнні, робячы скідку на крытычнае становішча педагогаў? На нашу думку, паблажлівасць можа прывесці да таго, што заўтра праезджую частку перакрыюць урачы, паслязаўтра — культработнікі. І так да бясконцасці. Прычым усе іх патрабаванні таксама будуць абсалютна абгрунтаванымі.

ПАДПІСКА-93

39 беларускіх выданняў— аднаму адрасату

Магчыма, хто-небудзь палічыць мяне дзіваком, не зусім нармальным чалавекам, які пры невялікай пенсіі выпісвае дзесяткі беларускіх выданняў на суму, што пашкадуе сёння куды больш заможны чытач ці бізнесмен. Я ж не дзеля асабістай пахвальбы (такая слава не для мяне) звярнуўся ў «Звязду». Вы, паважаная рэдакцыя, спадзяюся, лепш за мяне ведаеце незайздросны стан сёлетняй падпіскі на беларускія выданні з нагоды значнага павышэння на іх цэн і з іншых прычын. У сувязі з такімі праблемамі хацелася б, каб сродкі масавай інфармацыі акцэнтавалі пільную ўвагу ўсіх свядомых беларусаў і небеларусаў, на актыўную падтрымку нацыянальнай перыёдыкі. Дзеля гэтага я магу «пахваліцца» выпісанымі летась выданнямі і маю прычыну «пахваліцца» новай падпіскай на 1993 год. Усяго мною выпісана 39 беларускіх выданняў на ўсё паўгоддзе, з іх 21 газета («Звязда», «ЛіМ», «Чырвоная змена», «Культура», «Наша слова», «Наша ніва», «Свабода», «Голас Радзімы» і інш.) і 18 часопісаў (у тым ліку «Полымя», «Маладосць», «Беларусь», «Неман», «Спадчына», «Беларуская мінуўшчына», «Родная прырода», «Мастацтва», «Роднае слова») — усяго на 2.536 рублёў, або паўтары маёй пенсіі.

Думаецца, прачытаўшы мой допіс у шаноўнай «Звяздзе», многія беларусы адчуюць грамадскі сорам за сваю абыякавасць да беларускага друкаванага слова і падпішуцца хоць бы на некалькі выданняў. З гэтай акцыі была б двайная карысць: шырэйшае азнаямленне падпісчыкаў з жыццёвымі рэаліямі ў рэспубліцы і дадатковая фінансавая падтрымка беларускай перыёдыкі. А то нямала заможных землякоў, што толькі на словах за нацыянальнае адраджэнне Бацькаўшчыны, а выпісаць некалькі айчынных выданняў забыліся...

Мікола ПЛАВІНСКІ,
даўні чытач «Звязды».
г. Віцебск.

Як нас вучаць капіталізму...

Пакуль прарасійскія патрыёты мусіруюць пытанне аб мэтазгоднасці ўвядзення дзяржаўнай мовы, папулярнасць роднай беларускай расце з кожным днём. Прычым, не толькі сярод грамадзян Беларусі, але і іншаземцаў. Напрыклад, сярод прадстаўнікоў турэцкай фірмы «Энка». Варта было толькі газеце «Звязда» 5 лістапада апублікаваць артыкул «Цукерка з пеніцылінавай начынкай», як адносна бязвоблачнае жыццё ў супрацоўнікаў фірмы скончылася.

Літаральна на наступны дзень пасля выхаду ў свет указанай публікацыі турэцкія рабочыя нанеслі візіт у кватэру сям'і Гудковых. Працавалі з самааддачай, дастойнай пераймання: у лічаныя хвіліны былі ліквідаваны дзіркі ў сценах. Тыя самыя, якія рабочыя «Энкі» зрабілі некалькі месяцаў назад і аб якіх па прастаце душэўнай забыліся.

Ускалыхнуў артыкул і чыноўнікаў міністэрства абароны. У кватэрах, дзе пачалі пакрывацца цвіллю сцены і столь, пабывалі адказныя работнікі ў мундзірах. Уважліва вывучыўшы тое, што калісьці называлася імпартнымі шпалерамі, яны выдалі даволі канкрэтнае рэзюме: нічога не чапайце, ствараецца вельмі высокая камісія...

Што ж, Астап Бендэр у падобнай сітуацыі, напэўна, успомніў бы сваё легендарнае «лёд крануўся». Нам жа прыемна канстатаваць: менавіта «Звязда» стала прычынай гэтага не зусім звычайнага «ледаходу», што пагражаў перарасці ў міжнародны скандал.

Разам з народнымі дэпутата-

(Заканчэнне на 3-й стар.).

СУМЕЖЖА

Весткі з Украіны

СПРЭЧКІ ВАКОЛ КАНСТЫТУЦЫІ

Літаральна з 1-га артыкула аспрэчваюцца палажэнні праекта новай Канстытуцыі Украіны. Кіраўніцтва Дэмакратычнай партыі Украіны, Руху, Усеукраінскага палітычнага аб'яднання «Дзяржаўная самастойнасць Украіны», іншыя арганізацыі рэзка крытыкуюць намеры дзяржавы. Яны выступаюць за адзіную дзяржаўную мову — украінскую і супраць такога аморфнага панятку, як «народ Украіны», бо, на іх думку, такім чынам украінскую нацыю выключаюць з ліку суб'ектаў права, прыраўноўваюць яе ў правах да нацыянальных меншасцей Украіны.

Рэзкую крытыку выклікае таксама Палажэнне аб пашпарце грамадзяніна Украіны, у якім па-ранейшаму мяркуецца выкарыстоўваць рускую мову для дубліравання запісаў.

Сацыялістычная партыя Украіны (былая КПУ), прарускія арганізацыі гэтыя палажэнні крытыцы не падвяргаюць. Яны выступаюць за рэстаўрацыю Канстытуцыі УССР з яе правам на працу, адпачынак і г. д.

Большасць абласных і гарадскіх Саветаў на сваіх сесіях прапанаваны Камісіяй Вярхоўнага Савета па распрацоўцы Канстытуцыі праект заблакіравала. Відаць, будзе распрацоўвацца новы.

ГЭТА БЫЛО Ў КРАСНАДОНЕ...

Аказваецца, у Краснадоне было не толькі камуністычнае падполле, але і ўкраінскае нацыянальнае. Аб гэтым ва ўкраінскай прэсе расказаў адзін з арганізатараў нацыяналістычнага падполля часоў другой сусветнай вайны у Данбасе Яўген Стахаў, які прыязджаў з эміграцыі на радзіму. Мала таго, Яўген Стахаў, цяпер намеснік старшыні ўкраінска-амерыканскай каардынацыйнай рады, аспрэчвае ўяўленні пра шырокае камуністычнае падполле ў Данбасе. Калі чытач памятае «Маладую гвардыю» Фадзеева або бачыў аднайменны фільм, дык, відаць, зможа прыгадаць імя «правакатара» Яўгена Стаховіча, чым прататыпам і паслужыў Я. Стахаў. Апошні ў нядаўнім інтэрв'ю газеце «Наша рэспубліка» выказаў думку наконт рэальнасці падзей, апісаных Фадзеевым: «Ва ўсёй кнізе праўдзівай можна назваць толькі фігуру Любові Шаўцовай, але яна была чырвонаармейскай радысткай, а не падпольшчыкам. Магчыма, разам з ёй маглі быць арыштаваныя нейкія хлопцы, якія захоўвалі зброю. Нерэальныя і вывешванне чырвоных сцягоў ды забойствы, бо за такое немцы звычайна расстрэльвалі заложнікаў... А некаторыя былыя камуністы нават ішлі на службу да фашыстаў, бо тады іх не чапалі...»

АДКРЫВАЮЦЦА АФЕРЫ ФОКІНА

Не паспеў пайсці на «заслужаны адпачынак» былы прэм'ер-міністр Украіны В. Фокін, як яго скандальныя справы пачалі рассакрэчвацца. Паводле ацэнак палітолагаў, пан Фокін верою і праўдаю служыў Маскве, а некаторымі сваімі дзеяннямі засведчыў нават сваё дачыненне да мафіёзных груповак.

Адна з такіх спраў экс-прэм'ера — прадажа расійскім бізнесменам украінскага цукру. Ім В. Фокін прадаставіў рэжым максімальнага спрыяння, дазволіўшы скупляць цукар проста са сховішчаў цукракамбінатаў Украіны за мінімальную цану — 7 рублёў за кілаграм. «Аперацыя» была праведзена хутка і паспяхова, расійскія свежаспечаныя бізнесмены ціха і тайна прыватызавалі наш цукар.

Цяпер жа, калі цэны на цукар ужо шматразова выраслі, дайшло да парадоксу. Цукар на Украіне каштуе даражэй, чым у Расіі і Беларусі. Дайшло да таго, што расійскія біржавыя гандляры прапануюць нашаму гандлю цукар з украінскіх жа сховішчаў, але па камерцыйных цэнах. Зразумела, што за такое былога прэм'ера Украіны не толькі хваляць...

Яраслаў ПАЛІШЧУК.
г. Роўна.

АКЦЫЯ ПРАТЭСТУ

Днямі закончылася акцыя пратэсту ўкраінскага студэнцтва на плошчы Незалежнасці ў Кіеве. Працягвалася яна некалькі тыдняў і выклікала вялікі рэзананс сярод грамадскасці сталіцы і ўсёй Украіны. Акцыя пратэсту была задумана Саюзам украінскага студэнцтва (СУСам) свядома, а не стыхійна, як стараюцца паказаць некаторыя.

Студэнты паставілі патрабаванні агульнанароднага маштабу: адстаўка ўрада, спыненне паўнамоцтваў Вярхоўнай Рады і прызначэнне новых выбараў, выхад Украіны з СНД.

Цяперашняя акцыя пратэсту нагадвала пра падзеі двухгадовай даўнасці, калі ў кастрычніку 1990 года адбывалася так званая студэнцкая рэвалюцыя. Якраз тады дзякуючы гераічнаму пратэсту галадаючых студэнтаў удалося пераламаць сітуацыю на Украіне, дабіцца адстаўкі прэм'ер-міністра і паскарэння дэмакратычных рэформ.

Цяпер у адрозненне ад падзей 1990 года студэнты спачатку абвясцілі не галадоўку, а акцыю пратэсту. Але зацягванне перагавораў іх дэлегацыі з прадстаўнікамі Вярхоўнай Рады прымусіла іх зноў распачаць галадоўку. Аднак выбуховага эфекту на гэты раз дабіцца не ўдалося. Прычын некалькі: сітуацыя цяпер не тая, і людзі сталі абыякавымі да праблем улады і палітыкі, стомленыя цяжарам напаўгалоднага жыцця.

І ўсё-такі часткова студэнцкі пратэст дасягнуў мэты. Зноў прынята адстаўка прэм'ера (праўда, з хітрай фармуліроўкай — адправіць на пенсію), фарміруецца новы Кабінет міністраў. Абяцалі прыслухацца да студэнцкага голасу і дзеячы Вярхоўнай Рады.

На нядаўняй прэс-канферэнцыі старшыня СУСа В. Чэмярыс выказаў задавальненне акцыяй, праведзенай на плошчы Незалежнасці. Студэнцкі палатачны гарадок у цэнтры Кіева згорнуты.

РАДЗІМА НАША — БЕЛАРУСЬ

Гордасць. Памяць. Смутак

У БРЭСЦЕ ПРАЙШЛІ ДНІ ПАМЯЦІ АХВЯР БРЭСЦКАГА ГЕТА.

Дзякуючы свайму памежнаму становішчу, Бярэсцю суджана было стаць месцам, дзе сутыкнуліся адразу некалькі розных культур, і кожная з іх пакінула прыкметны след у гісторыі і абліччы горада. Спрадвеку тут адчуваўся ўплыў кожнага з трох народаў: беларускага, украінскага і польскага. Пазнейшая гісторыя прыўнесла сюды магутную плынь расійскай культуры. Можна знайсці таксама і нямецкі, татарскі сляды, але з усіх пазнейшых напластаванняў найбольш значны адбітак пакінула яўрэйская культура.

На жаль, мушу гаварыць у мінулым часе, бо існаванне яе ў будучым становіцца праблематычным. Хаця ў Брэсце і існуе яўрэйскае культурна-асветнае таварыства «Тарбут», заснавана іудзейская абшчына, якая нядаўна змагла адсудзіць будынак былой сінагогі, тым не менш колькасць яўрэйскага насельніцтва ў горадзе няўхільна змяншаецца. Безумоўна, нехта і застанецца, мо нехта вернецца з Ізраіля, аднак ужо цяпер у Брэсце яўрэяў не больш за 1.000 чалавек, ды і то пераважна старыя.

Што застанецца ад іх культуры і гісторыі ў памяці брастаўчан? Ці ж толькі абеліскі, помнікі ды перабудаваныя сціплыя сінагогі? Павінна застацца і памяць аб шматгадовым мірным суіснаванні ды немалым укладзе яўрэйскай абшчыны ў гісторыю і культуру Брэста і ўсёй Беларусі.

Першыя звесткі аб пасяленні яўрэяў на землях Вялікага княства Літоўскага адносяцца да XIV стагоддзя. Згубіўшы сваю родную зямлю, яурэі вымушаны былі вандраваць па ўсім свеце. Аднак мала дзе іх чакала спакойнае жыццё. Распаўсюджанаю з'яваю сталі яўрэйскія пагромы, прычынай якіх служылі нібыта меўшыя месца з боку іудзеяў «рытуальныя забойствы» хрысціян. Гэта і штурхала іх рухацца на Усход у пошуках лепшай долі. Натуральна, што менавіта Бярэсце першым з гарадоў Беларусі трапілася на шляху яўрэйскіх выгнаннікаў. Самым раннім дакументам, які засведчыў існаванне яўрэйскай калоніі ў Бярэсці, стаў прывілей князя Вітаўта ад 1388 года. Гэты прывілей складаўся з 36 пунктаў, якія рэгламентавалі становішча яўрэяў у грамадстве. Прывілей фактычна абараняў яўрэяў ад беспадстаўных абвінавачванняў у «рытуальных забойствах». Аднак пазнейшая гісторыя паказала, што ў Бярэсці такія спробы ўсё ж былі як мінімум 2 разы — у 1564 і 1566 гг., калі ў «рытуальных забойствах» хрысціянскіх дзяцей былі абвінавачаны функцыянеры берасцейскага зборшчыка падаткаў Язэпа Брадоўскага. Аднак расправы не адбылося, бо віна не была даказана.

Часы Сярэднявечча — перыяд росквіту Вялікага княства Літоўскага і Бярэсця ў прыватнасці. Некаторы час Бярэсце лічылася другім па значнасці гарадам ВКЛ пасля Вільні. Тут праходзілі соймы і з'езды, адбываліся нарады і перамовы, тут любілі адпачываць каралі і вялікія князі.

У немалой ступені росквіту Бярэсця і Вялікага княства Літоўскага садзейнічалі яўрэі, якія валодалі добрымі арганізатарскімі здольнасцямі, былі выдатнымі банкірамі, эканомамі, ювелірамі, мытнікамі, лекарамі, аптэкарамі і гандлярамі. Канфлікты іудзеяў з хрысціянамі, якія ўсё ж зрэдку тут здараліся, ў адрозненне ад шмат якіх краін Еўропы ўладжваліся мірнымі шляхамі (калі да гэтага не прыкладалі рукі знешнія сілы).

Нямала яўрэяў, якія шмат гадоў пражылі разам з хрысціянамі, прынялі хрысціянства. Так зрабіў, напрыклад, берасцеец, вядомы грамадскі і палітычны дзеяч, падскарбій ВКЛ Абрам Юзэфовіч. А ягоны брат — Міхал Юзэфовіч у 1514 г. быў зацверджаны каралём і вялікім князем Жыгімонтам першым літоўскім рабінам. Рабін Міхал Юзэфовіч быў тады адным з найбагацейшых жыхароў квітнеючага Бярэсця. Ён і ягоны брат шмат зрабілі для адбудовы і добраўпарадкавання горада. Дарэчы, у тыя часы вучыцца на рабіна ў Бярэсці лічылі за гонар яўрэі з усёй Еўропы, а мясцовая сінагога, адна з першых ва Усходняй Еўропе, славілася сваёй прыгажосцю і памерамі. Аднак пасля казацкіх паўстанняў, якія суправаджаліся пэўным антысемітызмам, вайны са Швецыяй у сярэдзіне XVII стагоддзя мясцовая яўрэйская калонія пачала паступова губляць сваю магутнасць і ўплывовасць і аддала першынство віленскай. Войны з Расіяй яшчэ больш разарылі Беларусь, што непасрэдна адбілася на дабрабыце яўрэйскай абшчыны, сярод членаў якой стала з'яўляцца ўсё больш жабракоў. Многія яўрэі па прычыне змены іх сацыяльнага становішча вымушаны былі станавіцца саматужнымі рамеснікамі.

Пасля падаўлення паўстанняў 1831 і 1863 гг. многія хрысціяне-берасцейцы былі сасланы ў Сібір, іншыя эмігрыравалі. Разбурэнне старога горада ды пабудова на ягоным месцы фартэцыі канчаткова знішчылі былую славу і веліч Бярэсця. Новы ж горад стаў тыповым незаможным правінцыяльным гарадком з пераважна яўрэйскім насельніцтвам. Гэтаму садзейнічалі «часовыя правілы 1882 г.», якія ўтварылі на Беларусі, што стала мяжой аседласці для яўрэяў, яшчэ адну мяжу: яўрэям было забаронена жыць за межамі гарадоў і мястэчак. У выніку чаго і поўніліся гарады Беларусі бедным яўрэйскім насельніцтвам. Тым самым яны былі загнаны ў своеасаблівае гета.

За польскім часам да пачатку другой сусветнай вайны ў Брэсце пражывала каля 26 тысяч (38 працэнтаў) яўрэйскага насельніцтва. У іх былі банкі — Яўрэйскі народны банк, Беспрацэнтная каса пазык для незаможных яўрэяў. У Брэсце перад вайной быў яўрэйскі шпіталь на 90 месцаў, Дом яўрэйскіх старцаў, Дом яўрэйскіх сірот, прытулак для яўрэйскіх немаўлят. Яўрэі мелі шмат грамадска-культурных арганізацый, спартыўных клубаў. Сярод іх трэба назваць «Гарбут», «Талмуд-Тора», «Тахкемойны», Задзіночанне яўрэйскіх школ, таварыства дабрачыннасці «Лінас-Гасэдэк», «Тоз», Таварыства апекі над яўрэйскімі сіротамі, «Орт», «Тог-Гэйм» ды іншыя. У Брэсце было больш за паўсотні малітоўных дамоў ды сінагог, быў яўрэйскі аматарскі тэатр, 2 прыватныя яўрэйскія школы, свае газеты — штодзённая «Unser Poleser Express» і штотыднёвікі «Poleser Stimme» і «Brisker Wochenblatt», шэраг часопісаў.

Мірнае жыццё скончылася 22 чэрвеня 1941 года. Для яўрэяў жа насталі апошнія дні жыцця. 15.12.41 г. для іх было створана гета ў цэнтры Брэста, якое яны не мелі права свабодна пакідаць. Штодзённа фашысты расстрэльвалі пэўную колькасць яго жыхароў. Пад пагрозай смерці прымушалі аддаваць золата і іншыя каштоўнасці. Але ж у рэшце рэшт і гэта не дапамагло. 15 кастрычніка 1942 г. пачалася ліквідацыя гета. Яўрэяў калонамі пагналі ў вагоны для жывёлы для адпраўкі ў падрыхтаванае месца знішчэння — на Бронную Гару. Там, на Броннай Гары, загінулі 34 тысячы яўрэяў з Брэста і наваколля. Уратавацца ад смерці ўдалося толькі 22 жыхарам Брэста яўрэйскай нацыянальнасці. 16 кастрычніка 1942 г. у магістраце Брэста ў графе «яўрэі» стаяў ужо прочырк.

Сусветная вайна скончылася, аднак вайна супраць яўрэяў не спынілася. Была створана «справа лекараў-шкоднікаў», нішчылася яўрэйская інтэлігенцыя, зусім зніклі школы і газеты для яўрэяў, а ў прэсе распачалася з благаслаўлення ідэолагаў КПСС антысеміцкая прапаганда. На «круглым стале», што праводзіўся ў рамках Дзён памяці загінуўшых у Брэсцкім гета 13—17.10.1992 года, адзін брэсцкі яўрэй прызнаўся, што пасля той пасляваеннай кампаніі антысемітызму ў прэсе дагэтуль не можа браць у рукі выданні, якія друкавалі шматлікія опусы Бегуна і іншых. Удзельнікі «круглага стала» адзначылі і факты руйнавання сінагог, яўрэйскіх могілак, з помнікаў якіх рабіліся пастаменты пад помнікі Леніну (як у Гродна, Львове), альбо на месцы гэтых могілак будаваліся стадыёны (як пабудаваны стадыён «Лакаматыў» у Брэсце), як цяжка было яўрэю заняць некаторыя пасады, атрымаць навуковую ступень, як нішчыліся ў Брэсце ды і ў іншых гарадах помнікі на месцах расстрэлаў яўрэяў, як доўгі час не давалі аднаўляць ды рабіць надпісы на сваёй мове.

15 кастрычніка 1992 г. — праз 50 гадоў пасля трагічнай гібелі брэсцкіх яўрэяў адбылося ўрачыстае адкрыццё абеліска на месцы расстрэлаў. Удзельнікі мітынгу-рэквіему пасля адкрыцця помніка прайшлі са свечкамі шляхам смутку па дарозе, якой ішлі на сваю Галгофу 50 гадоў назад брэсцкія яўрэі. Пасля жалобных цырымоній брастаўчане былі запрошаны на спектакль «Іграй, Йоселе, іграй», які паставіў мясцовы драмтэатр. У наступныя дні ў горадзе прайшлі вечар яўрэйскай літаратуры, выстава краязнаўчага музея «Гордасць. Памяць. Смутак», а пра яўрэяў — герояў другой сусветнай вайны расказала экспазіцыя музея Мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой». У кінатэатры «Беларусь» (пабудаваным на фундаменце былой сінагогі) прайшоў паказ тэматычных фільмаў.

Нібыта ўсё добра... Ды чамусьці заселі ў свядомасці антыяўрэйскія выклікі, якія давялося чуць нават у час жалобнага шляху 15 кастрычніка, антысеміцкія публікацыі некаторых адыёзных выданняў... Хочацца верыць, што гэта ўсё ж выключэнні, што яны знікнуць у хуткім часе. Інакш ці зможа наша грамадства лічыць сябе цывілізаваным?

Ігар БАРАНОЎСКІ.
г. Брэст.

Пастанова Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь

Аб унясенні змяненняў і дапаўненняў у заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь, што рэгулююць пытанні рэабілітацыі і аднаўлення правоў грамадзян, якія пацярпелі ад рэпрэсій у 20—80-я гады

Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь **пастанаўляе:**

Унесці змяненні і дапаўненні ў наступныя заканадаўчыя акты Рэспублікі Беларусь:

1. У Палажэнне аб парадку аднаўлення правоў грамадзян, якія пацярпелі ад рэпрэсій у 20—80-я гады, зацверджанае Пастановай Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 21 снежня 1990 года (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 1 (3), арт. 3; Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1992 г., № 2, арт. 37):

у абзацы трэцім пункта 9 словы «ў размеры пяць тысяч рублёў» замяніць словамі «ў дзесяцікратным размеры мінімальнай заработнай платы, вызначанай на момант прыняцця рашэння па заяве грамадзяніна ў адпаведных органах»;

у абзацы першым пункта 14 словы «да дня аднаўлення ў правах» замяніць словамі «да моманту звароту»;

абзац другі пункта 14 дапоўніць словамі «або фінансавым аддзелам выканаўчага камітэта раённага, гарадскога, раённага ў горадзе Савета народных дэпутатаў»;

абзац першы пункта 15 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Устанавіць, што асобам, якія былі падвергнуты на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь рэпрэсіям у выглядзе пазбаўлення волі, у тым ліку ўтрымліваліся пад арыштам па крымінальных справах, спыненых па рэабілітуючых падставах, органамі сацыяльнага забеспячэння па месцы іх жыхарства або па месцы прымянення рэпрэсіі на падставе даведак аб рэабілітацыі (спыненні крымінальнай справы па рэабілітуючых падставах) і аб часе знаходжання ў месцах пазбаўлення волі выплачваецца аднаразовая грашовая кампенсацыя з разліку паловы мінімальнага размеру заработнай платы за кожны месяц пазбаўлення волі, але не больш 60 мінімальных размераў заработнай платы, устаноўленай на момант разгляду заявы грамадзяніна ў адпаведных органах, са сродкаў рэспубліканскага бюджэту»;

абзац другі пункта 15 выключыць, абзацы трэці і чацвёрты пункта 15 лічыць адпаведна абзацамі другім і трэцім;

пункт 15 дапоўніць абзацам чацвёртым наступнага зместу:

«Права на атрыманне грашовай кампенсацыі, прадугледжанай у абзацы першым гэтага пункта, маюць таксама грамадзяне Рэспублікі Беларусь, якія былі асуджаны Вярхоўным Судом былога СССР, саюзнымі несудовымі органамі, ваеннымі трыбуналамі дзеючай арміі ў час Вялікай Айчыннай вайны, ваеннымі трыбуналамі за межамі былога СССР і рэабілітаваны ва ўстаноўленым законам парадку»;

дапоўніць Палажэнне пасля пункта 22 новым пунктам 23 наступнага зместу:

«23. Асобам, якія падвергліся неабгрунтаваным палітычным рэпрэсіям на тэрыторыях былых саюзных рэспублік або па-за межамі былога СССР і пастаянна пражываюць у Рэспубліцы Беларусь, ільготы, прадугледжаныя гэтым Палажэннем, а таксама пастановамі Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь, прадастаўляюцца па месцы іх жыхарства. Падставай для прадастаўлення льгот з'яўляюцца дакументы аб рэабілітацыі, выдадзеныя ўпаўнаважанымі на тое былымі саюзнымі органамі або органамі былых саюзных рэспублік»;

пункт 23 лічыць пунктам 24.

2. У Пастанову Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь ад 6 чэрвеня 1991 года «Аб парадку рэабілітацыі ахвяр палітычных рэпрэсій 20—80-х гадоў у Рэспубліцы Беларусь» (Ведамасці Вярхоўнага Савета Беларускай ССР, 1991 г., № 23, арт. 325; Ведамасці Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь, 1992 г., № 2, арт. 37);

апошні сказ абзаца другога падпункта «б» пункта 4 выкласці ў наступнай рэдакцыі:

«Калі рашэнні па крымінальных справах у адносінах да грамадзян Рэспублікі Беларусь выносіліся Вярхоўным Судом былога СССР, саюзнымі несудовымі органамі, ваеннымі трыбуналамі дзеючай арміі ў час Вялікай Айчыннай вайны, ваеннымі трыбуналамі за межамі былога СССР, то яны пераглядаюцца адпаведнымі судамі і органамі пракуратуры Рэспублікі Беларусь»;

абзац першы пункта 6 пасля слоў «органамі дзяржаўнай бяспекі» дапоўніць словамі «і ўнутраных спраў».

Старшыня Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь С. ШУШКЕВІЧ.
3 лістапада 1992 г.
г. Мінск.

Сейбіты вечнага

Традыцыйна годам утварэння Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага прынята лічыць 1922 год, калі ў Белдзяржуніверсітэце быў адкрыты педагагічны факультэт. Але ёсць матэрыялы, якія сведчаць, што існуе сувязь паміж педфакам БДУ і Настаўніцкім інстытутам, які працаваў у Мінску ў 1914—1921 гг.

У 1914 годзе распараджэннем міністра асветы Расійскай імперыі было вырашана адкрыць у Мінску Настаўніцкі інстытут з гарадскім вучылішчам. Дырэктарам інстытута быў назначаны Д. А. Сцяпура, былы дырэктар Рагачоўскай настаўніцкай семінарыі. Педагагічны персанал складаўся з сямі чалавек. Вучэбны курс быў разлічаны на тры гады. Асноўнымі былі прадметы педагагічнага цыкла.

Шырокае культурнае будаўніцтва, якое разгарнулася ў трыццатыя гады, выклікала дадатковую патрэбу ў настаўніках. У сувязі з гэтым у 1931 годзе быў створаны ў Мінску Вышэйшы педагагічны інстытут.

Ужо ў перадваенныя гады ў інстытуце склаўся высокакваліфікаваны калектыў выкладчыкаў. Навукова-даследчую работу і заняткі са студэнтамі вялі прафесары Я. І. Барычэўскі, П. А. Бузук, І. І. Замоцін, Ц. П. Ломцеў, М. Ф. Лойка і інш. Вялікі ўклад у станаўленне і развіццё інстытута ўнеслі дэканы і загадчыкі кафедраў В. В. Барысенка, Д. Д. Волкаў, К. І. Гурскі, М. Ф. Жаўрыд і многія іншыя.

Напярэдадні Вялікай Айчыннай вайны Мінскі педінстытут стаў вядучай вышэйшай навучальнай педагагічнай установай рэспублікі. Ён паспяхова вырашаў задачы выхавання кваліфікаваных настаўніцкіх кадраў.

Вайна і акупацыя ператварылі ў руіны гарады і вёскі, нанеслі вялікі ўрон народнай гаспадарцы. Быў поўнасцю разбураны і Мінскі педінстытут. 29 ліпеня 1944 г. СНК БССР прыняў рашэнне аб аднаўленні яго работы. Былі адкрыты факультэты мовы і літаратуры, гістарычны, педагагічны, замежных моў і бібліятэчны факультэты. 2 кастрычніка 1944 г., калі яшчэ працягваліся баявыя дзеянні, пачаўся першы пасля аднаўлення інстытута навучальны год.

Дзякуючы пастаянным клопатам урада аб развіцці народнай адукацыі МДПІ імя М. Горкага сёння — адна з вядучых у Рэспубліцы Беларусь вышэйшых навучальных устаноў педагагічнага накірунку. У яго складзе 12 факультэтаў. Звыш 12 тысяч студэнтаў дзённага, завочнага і вячэрняга аддзяленняў атрымліваюць вышэйшую педагагічную адукацыю па 22 спецыяльнасцях. Па шэрагу з іх падрыхтоўку настаўнікаў у рэспубліцы вядзе толькі Мінскі педагагічны.

Апошнія гады прынеслі многа перамен у сістэме адукацыі. Ідуць пошукі эфектыўных форм навучання і выхавання моладзі. Узнікаюць гімназіі, ліцэі, каледжы, уводзіцца дыферэнцыраванае навучанне. Не засталіся ўбаку і вышэйшыя педагагічныя ўстановы. Калектыў вучоных інстытута пад кіраўніцтвам прафесара Л. М. Ціханава і дацэнта А. А. Грымаця распрацаваў перспектыўную канцэпцыю шматузроўневай падрыхтоўкі педагогаў. Пераход да яе пачаўся з гэтага навучальнага года. Заканчэнне першай ступені прадастаўляе магчымасць працягваць адукацыю ў любой вышэйшай навучальнай установе (на конкурснай аснове) адпаведнага профілю або працаваць ва ўстановах народнай адукацыі па атрыманай спецыяльнасці. Атрыманне ступені бакалаўра дазваляе працаваць настаўнікам сярэдняй школы або вучыцца далей. І, нарэшце, магістарская ступень адчыняе перад выпускнікамі інстытута дзверы ўсіх навучальных устаноў, у тым ліку і вышэйшых, для работы па спецыяльнасці, дае права займацца навукова-даследчай дзейнасцю.

Вялікая ўвага ў інстытуце ўдзяляецца выкананню дзяржаўнага задання па пераадоленню вынікаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Заданне вельмі складанае: падрыхтаваць спецыялістаў, якія змогуць працаваць з дзецьмі, пацярпеўшымі ад чарнобыльскай бяды. Складанасць у тым, што трэба так арганізаваць падрыхтоўку студэнтаў, каб яны валодалі ўменнямі і навыкамі работы з дзецьмі ў самых розных умовах, выконвалі абавязкі сацыяльнага педагога ў спалучэнні з псіхадыягнастычнай і псіхакарэкцыйнай дзейнасцю.

Мінскі педінстытут імя М. Горкага прайшоў слаўны шлях, галоўны вынік якога — падрыхтоўка каля 43 тысяч кваліфікаваных спецыялістаў. Выхаванцы інстытута паспяхова працуюць у школах і ўстановах народнай асветы, навукі і культуры. Гонарам інстытута з'яўляюцца яго выпускнікі — Героі Савецкага Саюза М. Б. Барысаў, В. І. Лівенцаў, А. Р. Мазанік, М. А. Міхайлашаў, П. Р. Саенка, В. І. Тарлоўскі, М. Ф. Шарко, Героі Сацыялістычнай Працы А. Ф. Занько, А. І. Казей, Л. К. Тарасевіч. Мінскі педінстытут закончылі 9 лаўрэатаў Дзяржаўных прэмій СССР і БССР, 7 акадэмікаў і членаў-карэспандэнтаў АН СССР і АН БССР, больш за 100 членаў Саюза пісьменнікаў рэспублікі.

Юбілей Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута імя М. Горкага адзначаецца ў нялёгкі час. Рыначныя адносіны, якія складваюцца ў цяжкіх сацыяльна-эканамічных умовах, прымушаюць усіх нас — і выкладчыкаў, і студэнтаў — шукаць новыя дзейсныя шляхі паляпшэння якасці падрыхтоўкі маладых спецыялістаў.

А. КАРАТКЕВІЧ,
рэктар МДПІ імя М. Горкага, прафесар.

Мінчанка Ганна Нахімоўская чытае «Звязду» 67 гадоў

Перакладзеныя ёю на беларускую мову падручнікі на матэматыцы зноў вяртаюцца да жыцця

СПАТКАЦЦА з гэтай цікавай жанчынай нам, супрацоўнікам «Звязды», дапамаглі выкладчыкі радыётэхнічнага інстытута. Некалькі матэматыкаў, якія ўзяліся чытаць лекцыі на беларускай мове, адшукалі ў кнігасховішчах Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі выдадзены ў 30-х гадах у Мінску падручнік прафесара Белдзяржуніверсітэта Бурстына «Дыферэнцыяльная геаметрыя». У кнізе аўтар публічна выказваў удзячнасць свайму калегу, таксама матэматыку, Ганне Нахімоўскай, з чыёй дапамогай гэта праца ўбачыла свет на беларускай мове.

Зацікавіліся, дзе зараз гэта жанчына. Аказалася, што і шукаць яе не трэба — жыве ціха, мірна ў самым цэнтры Мінска. Пры сустрэчы Ганна Натанаўна, цяпер пенсіянерка, расказала сваім маладым калегам, што ўжо 67 гадоў з'яўляецца чытачом нашай газеты. Такой інфармацыі мы нават і не паверылі, падумалі, што нехта памыліўся. І каб пераканацца ў праўдзівасці сказанага, адправіліся да яе ў госці.

МАЛЕНЬКАЯ, рухавая, энергічная жанчына адчыніла дзверы. Сівыя, жорсткія валасы, якія выдаюць моцны характар, і цяпер, у сталым узросце, упрыгожваюць яе —гэткая адметная сівая карона. Што яшчэ моцна ўразіла: спакойныя, жыццярадасныя вочы, усмешка, якую даволі рэдка можна ўбачыць цяпер на тварах і больш маладых людзей. Ніякай разгубленасці ад жыцця, ніякага раздражнення і стомленасці. Яна іранічна, з гумарам, перамешваючы рускія словы з беларускімі, стала расказваць пра сваё далёкае дзяцінства, пра тое, як выхоўвалі яе бацькі.

«Калі мы з сястрой былі маленькія, з намі размаўлялі толькі па-руску, а калі падраслі — па-яўрэйску. У дзяцінстве я нават лічыла, што яўрэйская мова — мова дарослых». Бацька Ганны быў родам з Любчы, маці — з Навагрудка. Абодва не заканчвалі універсітэтаў, але, па ўспамінах Ганны Натанаўны, маці шмат чытала і прывівала любоў да чытання дзецям. Бацька ж працаваў у нямецкай фірме, закупляў дрэва, з якога рабілі шафы. Пазней ён захварэў, мусіў змяніць працу, стаў касірам.

Субяседніца Ганна Натанаўна — выдатная. Усё цудоўна памятае, не забылася ні прозвішчаў, ні імёнаў тых, з кім ёй давялося сустракацца і працаваць. А лёс яе самым цесным чынам звязаны з Беларуссю, з беларусізацыяй 20—30-х гадоў, пра якую так многа цяпер пішуць. Увогуле сама яна жывая гісторыя, дзеючая асоба гэтай гісторыі, яе непасрэдная сведка. З дапамогай гэтай жанчыны мы паспрабуем зрабіць рэканструкцыю таго часу, які стаў ужо гісторыяй, часу, не зусім зразумелага нам, сённяшнім.

Ганна Натанаўна па свайму складу — грамадскі чалавек. Камуніст з вялікім стажам, як кажуць, ідэйны баец партыі. На працягу многіх гадоў займалася прапагандысцкай работай, тлумачыла слухачам палітыку партыі, адказвала на пытанні, чытала лекцыі. Ніколі не мела сям'і, дзяцей. У шуфлядцы ў яе ляжаць значкі, на якіх напісана «Варашылаўскі стралок», «Варашылаўскі коннік», «Альпініст». Атрымаць такі знак за прыгожыя вочы ў тыя часы было немагчыма, яго трэба было заслужыць.

Жыве ў аднапакаёвай кватэрцы, якая скрозь застаўлена кнігамі. На паліцах у калідоры — часопісы за некалькі гадоў, у пакоі — спецыяльная літаратура па матэматыцы, тамы Леніна, грамадска-палітычныя выданні.

— Палавіны маёй бібліятэкі ўжо няма, — кажа Ганна Нахімоўская, — пааддавала сябрам, знаёмым. Хай будзе ім. Але нешта яшчэ і ёсць. У ваннай у мяне ляжыць Сталін, творы Мао Цзэдуна... Сталіну я ў свой час верыла, як Богу, праўда, яго філасофскія здольнасці заўсёды выклікалі сумненне.

Ганна Натанаўна — жанчына не дагматычнага розуму, хоць у свой час свята верыла ў догмы марксізму-ленінізму. У многім з цягам часу ёй прыйшлося расчаравацца, змяніць свае погляды і перакананні. Добра гэта ці кепска? Напэўна, гэта лепш, чым застацца застылай канструкцыяй, няздольнай адэкватна ўспрымаць рэчаіснасць і аналізаваць факты, учынкі, падзеі, а таксама ўласную асобу.

А як асоба Ганна Натанаўна абсалютна неардынарны чалавек. Па сціпламу пакойчыку і аскетычнаму ўкладу жыцця можна меркаваць, што матэрыяльныя даброты яе мала хвалююць: «Ды і што ўвогуле патрэбна старому чалавеку? Пра душу трэба клапаціцца», — лічыць гаспадыня. У адрозненне ад многіх нашых суплеменнікаў Ганна Нахімоўская не верыць ні ў гараскопы, ні ў астралогію, ні ў якія іншыя забабоны. Лічыць усё гэта абсалютнай лухтой. Не надта спадзяецца і на медыцыну, ходзіць да дактароў у выключных выпадках. Калі-нікалі выбіраецца на канцэрты ў філармонію, балазе, гэта зусім блізка ад дома.

ШТО ЗВЯЗВАЕ ЯЕ З ГАЗЕТАЙ

Калі Ганна Нахімоўская паступіла ва універсітэт на педфакультэт, а было гэта ў 1925 годзе, яна апынулася ў асяроддзі людзей, якія вырашылі прысвяціць сябе Беларусі, паслужыць адраджэнню яе народа і дзяржаўнасці. На педагагічным факультэце студэнты былі падзелены на групы. Кіраўніком адной быў Колас, а другой, дзе займалася Нахімоўская, — Лёсік. Чалавек гэты змог прывіць сваім студэнтам цікавасць да мовы і культуры Беларусі, абудзіць у іх грамадскія і патрыятычныя пачуцці. Дарэчы, на педфаку ўсе матэматычныя дысцыпліны выкладаліся на роднай мове. А ў фізікаў, як расказвае Ганна Натанаўна, толькі адзін чалавек ведаў мову, не хапала спецыялістаў. Менавіта тады, 67 гадоў назад, студэнткай 1-га курса матэматычнага аддзялення Ганна Нахімоўская стала выпісваць беларускую газету «Звязда».

Дарэчы, у той час перыёдыка выходзіла ў Мінску на чатырох мовах: на рускай — «Рабочий», «Красная смена», на беларускай, акрамя «Звязды» (у ёй друкавалася на роднай мове адна старонка) — «Маладая араты», на яўрэйскай—«Юнгер арбайтэр», ды яшчэ газета на польскай.

ПЫТАННІ І АДКАЗЫ

— Раскажыце, калі ласка, як ажыццяўлялася ў тыя гады, калі вы вучыліся, беларусізацыя. Ці не было супраціўлення з боку насельніцтва, якое, як вядома, было многанацыянальным?

— Ва універсітэце нас вучылі беларускай мове. Пачынаючы з 3-га курса ўся грамадская работа вялася па-беларуску. Камсамольскія сходы мы лічылі справай гонару праводзіць на беларускай мове. Толькі асобныя студэнты не маглі добра гаварыць, але стараліся не адставаць ад равеснікаў. Дарэчы, студэнты здавалі дзяржэкзамен на беларускай мове. Працэс ішоў даволі інтэнсіўна і ў той жа час натуральна. У 1932 годзе, калі я пачала працаваць, студэнты ведалі мову добра. Я ім чытала лекцыі па-беларуску.

— А калі вы адчулі, што ў справе беларусізацыі пачаўся адкат назад?

— Бадай што пасля вайны. Пасля вызвалення Беларусі павярталіся супрацоўнікі нашага універсітэта. І ніхто ўжо не чытаў лекцыі па-беларуску. Я адна была белай варонай. Дэкан факультэта, выдатны вучоны, сын пісьменніка Янкі Маўра — Фёдараў нават аднойчы заўважыў мне: «Кідай ты гэту справу, пераходзь на рускую мову». Толькі год пасля вайны я чытала студэнтам лекцыі на беларускай мове, дарэчы, у ліку студэнтаў, якія апошнімі слухалі тыя лекцыі, быў будучы акадэмік Барысевіч.

— Вы самі казалі, што былі чалавекам, які шчыра верыў у ідэалы камунізму. Няўжо ў вас ніколі не з'яўлялася сумненняў?

— Да XX з'езда партыі ніякіх сумненняў не было.

— Нават калі сталі арыштоўваць паважаных людзей — вашых педагогаў і калег?

— У 1937 годзе арыштавалі майго калегу, аўстрыйскага камуніста. Мне загадалі тады ў НКУС напісаць, што я думаю наконт яго. Я абсалютна шчыра напісала, што ён адданы справе чэсны чалавек і яго, напэўна, заблыталі ворагі народа, якія зацікаўлены ў знішчэнні добрых беларускіх кадраў. Я была тады пераканана, што ёсць такія ворагі.

— Я чула, што ў 30-я гады многіх грамадзян у Беларусі органы НКУС прымушалі даносіць на сваіх знаёмых і сяброў...

— Быў такі выпадак, што пасля вайны мяне выклікалі ў НКУС. І сталі цікавіцца — чым бы вы думалі? — нашым студэнцкім асяроддзем у 20-я гады. У нас тады існаваў пляханаўскі семінар, і я ў ім абараняла Леніна. Дык у мяне ўсё пыталіся, хто быў якой арыентацыі.

— Кім вы сябе адчуваеце па менталітэту?

— Безумоўна, я — яўрэйка. Але Беларусь — мая зямля. Калі я ў час акупацыі працавала ў Беларускім універсітэце пад Масквой, мы часта сустракаліся з сястрой, якая там жыве. Яе сын, гадоў шасцісямі, неяк стаў пытацца ў сваёй маці, як тое атрымалася, што яна яўрэйка, а яе родная сястра — беларуска? Разумееце?

— З новым адраджэннем Беларусі, уздымам беларускай нацыянальнай свядомасці ці не ўзнікае ў вас заклапочанасці наконт таго, што будзе ўціск правоў іншых нацыянальнасцей, якія жывуць у Беларусі?

— Мой бацька ў свой час казаў: «Я ўсё дарую Савецкай уладзе за два моманты: першае, што ўсе людзі роўныя і могуць атрымліваць веды і працаваць (а ён жа сведка яўрэйскіх пагромаў да рэвалюцыі). І другое: што яўрэі не ведаюць, што яны яўрэі. Цяпер жа, як вядома, кожны ганарыцца тым, што ён ёсць той ці іншай нацыянальнасці. І гэта больш нармальна, чым пры Савецкай уладзе, якая імкнулася знівеліраваць усе народы. У гэтым была карэнная памылка, якая, можна сказаць, і цяпер яшчэ дае свае негатыўныя вынікі.

Мне хацелася б яшчэ адзначыць, што ў сапраўды вольнай незалежнай дзяржаве ўсе народы павінны шанаваць законы і прыярытэты гэтай дзяржавы: яе мову, культуру, традыцыі. Таму ў інтарэсах усіх грамадзян, якія жывуць на Беларусі, пабудаваць такую дзяржаву.

— Што ж рабіць дзяржаве, калі яе народ не хоча гаварыць на сваёй мове, як у Беларусі? Прымушаць людзей?

— Людзі яшчэ не адчулі неабходнасці ведання мовы. Не зразумелі, наколькі безадказна яны ставяцца да сваёй будучыні.

Таццяна АНТОНАВА.

РОЗГАЛАС

НАМЕСНІК СТАРШЫНІ ХДС ГЕРМАНІІ КЛАЎС ФРАНКЕ ВЫКАЗАЎ ЗАКЛАПОЧАНАСЦЬ СТАНАМ ДЭМАКРАТЫІ НА БЕЛАРУСІ

9 лістапада па запрашэнню Аб'яднанай дэмакратычнай партыі Беларусі ў Мінск прыбыла дэлегацыя Хрысціянска-дэмакратычнага саюза Германіі ў саставе члена бундэстага, прадстаўніка ФРГ ў НАТО, намесніка старшыні ХДС Клауса Франке і дарадчыка канцлера Г. Коля па справах Усходняй Еўропы Берніта Фішэра. За два дні візіту дэлегацыя сустрэлася са Старшынёй Вярхоўнага Савета Станіславам Шушкевічам, дэпутатамі парламента, кіраўніцтвам шэрагу палітычных партый. Спадар Франке заявіў на прэс-канферэнцыі для журналістаў, што [illegible]

[illegible] юць істотных рознагалоссі паміж апазіцыйнымі партыямі і ўрадам па гэтаму пытанню.

Намеснік старшыні ХДС заявіў, што «калі гэтае пытанне не будзе вырашана, працэс інтэграцыі Беларусі ў Еўропу будзе замаруджаны». [illegible]

Ігар СІНЯКЕВІЧ,
уласны карэспандэнт «Незалежнай газеты» для «Звязды».

ЛІЦЭЙ, У ЯКІМ ВУЧАЦЬ ГОДНАСЦІ

Восень ужо каля месяца працуе ў Гродна нядзельны Беларускі гуманітарны ліцэй, адкрыты як галоўная адзінка філіяла Беларускага гуманітарна-адукацыйнага культурнага цэнтра (БГАКЦ).

Падзея, пакуль што не заўважаная нашай прэсай, а дарэмна — на сённяшні дзень у рэспубліцы існуюць толькі дзве філіі БГАКЦ — у Гродна і Гомелі.

Кожную нядзелю каля 80 школьнікаў старэйшых класаў на чатыры гадзіны пагружаюцца ў свет ведаў аб Беларусі. Краязнаўства, асновы гісторыі культуры, літаратура, гісторыя рэлігіі, гісторыя археалогіі, геаграфія, этнаграфія, гісторыя матэрыяльнай культуры, фальклярыстыка — да ўсіх гэтых прадметаў трэба даць словы «беларускі», «беларускае», але падаюцца яны ў кантэксце сусветнай культуры.

Стратэгічная ж мэта з'яўлення ліцэя — [illegible]

Віталь ЦЫГАНКОЎ.

ДЭПУТАТА ДА АДКАЗУ

АСІПОВІЧЫ. **(І. Сцяпура).** Такое бывае не часта. Асіповіцкі міжрайпракурор А. Жукаў выступіў на чарговай сесіі гарадскога Савета і папрасіў дэпутатаў даць згоду на прыцягненне дэпутата Мікалая Манетава да крымінальнай адказнасці за спробу здзяйснення злачынства з карыслівай мэтай. Карацей, за крадзеж. Заслухаўшы тлумачэнні свайго калегі, дэпутаты большасцю галасоў далі згоду на прыцягненне Манетава да крымінальнай адказнасці.

ЯК РАСХОДУЮЦЦА ГРОШЫ ДЛЯ БЕСПРАЦОЎНЫХ?

Многіх жыхароў Беларусі, і беспрацоўных, і тых, хто мае работу, цікавіць, як расходуюцца сродкі Дзяржаўнага фонду садзейнічання занятасці насельніцтва. Як стала вядома з даных Рэспубліканскага цэнтра занятасці насельніцтва, на выплату дапамог з пачатку года выдаткавана каля 40 мільёнаў рублёў, на выплату стыпендый — 2,8 мільёна, а затраты на пераначанне тых, хто звярнуўся ў службу занятасці, перавысілі 5,2 мільёна рублёў.

Па «Розгаласу» дзяжурылі: У. Здановіч, І. Карней, А. Сланеўскі, С. Сулкоўскі, І. Шчучэнка, А. Коктыш.

ПРАГНОЗ, А НЕ ЦВЁРДАЕ АБЯЦАННЕ

У мінулую суботу наш традыцыйны гараскоп мы надрукавалі разам з парадамі Наталлі Сінчук пра тое, як лепей ім карыстацца. Як сведчаць шматлікія званкі ў рэдакцыю, многія нашы чытачы вельмі зацікаўлена ставяцца і да самога гараскопа, і да парад нашай аўтаркі. Таму прапануем яшчэ адзін невялікі матэрыял Наталлі Канстанцінаўны і нагадваем яе тэлефон: 62-11-54, з 9-ці да 12-ці гадзін, акрамя выхадных.

1. Многія астралагічныя прагнозы параджаюць шмат адмоўных эмоцый. Не магу сказаць, што такія прагнозы беспадстаўныя. [illegible]

Прыклад: звычайнае дзіця і вельмі дзеталюбівыя бацькі.

Бацькі: «не бяжы — упадзеш», «не лезь у гразь — перапэцкаешся», «не чапай сабаку — укусіць» [illegible]

Дзіця: магчымы два варыянты.

а) [illegible]

б) Рэалізуе прынцып: «нельга, але калі вельмі хочацца, — можна». [illegible]

Як бачым, у адной і той жа сітуацыі магчымы розныя наступствы. [illegible]

У прагнозе ўказаны даты.

Падумайце хвілін 5 аб тым, што гэтыя дні могуць аказацца цяжкімі [illegible]

2. Найбольш частая памылка: [illegible]

Астралагічны прагноз — справа тонкая. Можна параўнаць з прагнозам надвор'я. [illegible]

Наталля СІНЧУК.

ЗБІРАЛІ РАЗАМ. ЯК ПАДЗЕЛЯЦЬ?

Міжнародная няўрадавая арганізацыя «Чарнобыль — дапамога» занята цяжкай працай — дзеляцца сродкі, сабраныя ў час тэлемарафона, які прайшоў каля года назад паміж чарнобыльскімі арганізацыямі рэспублік былога Саюза.

Паводле папярэдніх даных, гаворка ідзе аб дзесятках мільёнаў рублёў. Беларускія таварыствы і фонды таксама спадзяюцца атрымаць сваю долю.

Святлана КУЛІКОВА.
(БелаПАН).

Садружнасць чакае статут

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.)

іншых дакументах. [illegible] Прынцыпы ўзаемадзеяння — [illegible] добрасумленнае выкананне прынятых на сябе абавязацельстваў, непрымяненне сілы ў міжнародных адносінах або нават пагрозы сілай.

Аднак такі дакумент, як статут, звычайна не толькі фіксуе асноўныя мэты і прынцыпы, але і хоць бы ў агульных рысах вызначае тыя шляхі, тыя, калі хочацца, тактычныя хады, пры дапамозе якіх прадугледжваецца дасягнуць мэты. [illegible] ваны на дасягненне дзвюх галоўных мэт. З аднаго боку, ён павінен закласці добрую прававую аснову для супрацоўніцтва дзяржаў у рамках СНД. І другая мэта, якая на цяперашнім этапе, бадай, нават дамінуе, — захапленне ўсімі дзяржавамі—удзельніцамі СНД поўнага, нічым не абмежаванага суверэнітэту.

Можна, вядома, задавацца пытаннем, наколькі гэтыя мэты наогул сумяшчальны [illegible]

— Ці прадугледжвае статут стварэнне ў рамках СНД якіх-небудзь выканаўчых структур?

— У раздзеле «Органы Садружнасці», які нараджаецца ў гарачых спрэчках і вострых дыскусіях, эксперты, акрамя Савета кіраўнікоў дзяржаў і кіраўнікоў урадаў, уключылі і Міжпарламенцкую асамблею, і Камісію па правах чалавека, і Эканамічны суд, і Каардынацыйны камітэт, і іншыя структуры. Некаторым з іх плануецца паставіць у абавязак кантроль за ходам рэалізацыі ўзгодненых рашэнняў.

БЕЛІНФАРМ.

ФУТБОЛ

ПАЧАКАЕМ ДА ВЯСНЫ

Двума матчамі — «Гомсельмаш» — КІМ і «Будаўнік» — «Ведрыч» — завяршыўся першы круг другога нацыянальнага чэмпіяната Беларусі па футболу. Свае сцены не дапамаглі гомельскім футбалістам: два дакладныя ўдары Эдуарда Дземенкаўца і адзін Куланіна супраць гола Панамарэнкі на апошняй мінуце вырашылі зыход матча на карысць КІМа. А вось у Старых Дарогах мясцовы «Будаўнік» не меў праблем з рэчыцкай камандай: хетрык Нікітачкіна, галы Сінічкіна і Навіцкага і «Ведрыч» «прыплыў» — 5:0.

Вось як выглядае турнірная табліца пасля 16 тураў:

	В	Н	П	М	А
Дынама Мн	14	2	0	45- 8	30
Беларусь	10	3	3	27-12	23
КІМ	8	6	2	21- 9	22
Хімік	8	5	3	15-15	21
Тарпеда Мг	6	8	2	21-10	20
Днепр	7	5	4	22-17	19
Дынама Бр	7	5	4	19-11	19
Трактар	6	6	4	14- 6	18
Шахцёр	6	5	5	12-16	17
Будаўнік	5	3	8	13-15	13
Гомсельмаш	4	5	7	11-19	13
Тарпеда Мн	3	7	6	15-20	13
Металург	4	3	9	17-25	11
Ведрыч	3	5	8	14-31	11
Лакаматыў	2	6	8	16-24	10
Абутнік	2	4	10	9-25	8
БелАЗ	1	2	13	9-38	4

Вядома, уся барацьба наперадзе, у другім крузе, калі каманды, якія займаюць верхнія радкі, будуць змагацца за ўзнагароды, а значыць, за права ўдзелу ў еўрапейскіх кубкавых турнірах. А два аўтсайдэры будуць вымушаны пакінуць першую лігу па выніках чэмпіяната. Іх месца зойме пераможца другой лігі.

У 136 гульнях першага круга забіта роўна 300 мячоў (177 — гаспадарамі поля і 123 — гасцямі). У спісе лепшых бамбардзіраў лідзіруе мінскі дынамавец С. Бараноўскі, які паражаў вароты сапернікаў 9 разоў. У футбаліста салігорскага «Шахцёра» У. Кавалені на рахунку 8 мячоў. Сярэдняя выніковасць у чэмпіянаце даволі стабільная —2,21 гола за гульню. 275 тысяч балельшчыкаў падтрымлівалі сваіх любімцаў у першым крузе.

На гэтым у чэмпіянаце перапынак ажно да красавіка.

Анатоль СЛАНЕЎСКІ.

ПАДРАБЯЗНАСЦІ

ЯК НАРОДНЫ ДЭПУТАТ ПАЙШОЎ У ГОСЦІ

І ТРАПІЎ НА ПЕРАСЯЧЭННЕ ШЛЯХОЎ МІЛІЦЫІ І ЗЛАДЗЕЙСКІХ АЎТАРЫТЭТАЎ

Чуткі перастаюць існаваць і множыцца там, дзе пра іх гавораць услых, прама і недвухсэнсава, дакладней, там, дзе іх не баяцца. На ўчарашнім ранішнім пасяджэнні сесіі Вярхоўнага Савета рэспублікі слова ўзяў міністр унутраных спраў рэспублікі Уладзімір Ягораў, каб праясніць даволі нечаканую сітуацыю, што аказалася ў эпіцэнтры пэўных размоў, здагадак, а адпаведна і чутак: быццам бы хто-ніхто з народных дэпутатаў, у тым ліку і членаў Прэзідыума, меў дачыненне да зладзейскіх мафіёзных структур і ўдзельнічаў у іх мерапрыемствах у Мінску. Міністру паступіў адпаведны запыт дэпутатаў Герасюка і Козіка.

Што ж прагучала на сесіі? Сапраўды, сказаў міністр Ягораў, 15 сакавіка гэтага года ў Мінску адбылася сходка зладзейскіх аўтарытэтаў большасці гарадоў нашай рэспублікі і шэрагу гарадоў былога Саюза. У ёй удзельнічала каля 120 чалавек, каля трэці—з-за межаў Беларусі. Арганізаваў гэтую сходку, а затым і банкет у «матэлі» адзін раней судзімы чалавек. На мерапрыемства было патрачана тады 150 тысяч рублёў.

Натуральна, сказаў міністр, там былі людзі, якія цікавілі і працягваюць цікавіць органы ўнутраных спраў. У сувязі з гэтым было прынята рашэнне на ўзроўні намесніка міністра, які займаецца аператыўнай работай, аб правядзенні вакол «матэля» аператыўна-пошукавых мерапрыемстваў. Высвятляліся пэўныя адрасы, сувязі. Аперацыя была даволі сур'ёзнай, у ёй было задзейнічана шмат сіл. У поле зроку, сказаў У. Ягораў, траплялі і выпадковыя людзі, і народныя дэпутаты, і міністры — такое здараецца, у гэтым няма нічога дзіўнага.

Іншая справа — «як паводзяць сябе потым адпаведныя органы правапарадку, калі да іх трапляе такая інфармацыя». Было ўстаноўлена, што «з памяшкання па адным з адрасоў выходзіў народны дэпутат Каратчэня І. М.». Іван Міхайлавіч, як ён потым растлумачыў, «быў там па асабістых справах, паехаў на машыне свайго знаёмага». І ў гэтым, гаварыў міністр, няма нічога, вартага асуджэння. Гэта лічыцца выпадковым, у нашай практыцы, падкрэсліў У. Ягораў, такая з'ява нярэдкая, таму пра гэта не дакладвалася ні Старшыні ВС, ні Старшыні Саўміна.

Але хто-ніхто, на думку міністра, вырашыў гэту інфармацыю выкарыстаць у сваіх карыслівых інтарэсах, «у тым ліку і былыя кіраўнікі Міністэрства ўнутраных спраў».

Кар. «Звязды».

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

РАДЫЁ «СВАБОДА»

Паводле слоў інспектара ААН, Ірак пачаў знішчэнне ўласных запасаў гарчычнага газу. За гэтай аперацыяй назіраюць прадстаўнікі ААН. Як паведаміў адзін з іх, выяўленыя запасы хімічнай зброі Ірака павінны быць знішчаны да будучай восені.

Пастаянны прадстаўнік Латвіі ў ААН Бауманіс заявіў, што заклікі Расіі правесці дэбаты ў ААН па парушэннях правоў чалавека ў Прыбалтыцы разлічаны на ўнутранае карыстанне.

Кітайскі ўрад запрасіў амерыканскага эканаміста, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Лоўрэнса Кляйна на пасаду саветніка дзяржаўнай планавай камісіі КНР.

М. Гарбачоў зноў заклікаў праявіць гуманнасць да былога кіраўніка ГДР Э. Хонекера. А наконт Ельцына ён сказаў, што той кіруе клікай, а не краінай. Ён адзначыў, што будзе выступаць за адстаўку Ельцына, калі той не зменіць палітыку.

«БІ-БІ-СІ»

Як адзначае дыпламатычны карэспандэнт Бі-Бі-Сі, надзвычай урачысты і пышны прыём у Лондане Б. Ельцына павінен прадэманстраваць свету, якое вялікае значэнне надае Англія добрым адносінам з Расіяй.

Міністры замежных спраў краін ЕЭС тэрмінова сабраліся на сустрэчу. Яе тэма— пагроза гандлёвай вайны з ЗША, а таксама працэс падпісання маастрыхскіх пагадненняў. Францыя заявіла, што не хоча весці перагаворы з Вашынгтонам, які ўвёў высокія пошліны на некаторыя сельскагаспадарчыя тавары з Еўропы, у прыватнасці, на французскае віно. Францыя настойвае на прыняцці ўласных мер супраць амерыканскага экспарту.

Непадалёк ад горада Невенсен, які кантралююць сербы, адбыўся жорсткі бой паміж падраздзяленнямі пяхоты. З-за новых баёў у Босніі адна з калон з гуманітарнай дапамогай была вымушана павярнуць назад. Тым часам у Сараева паліцыя прымае меры па аднаўленню парадку. Адбыліся арышты злачынцаў.

Французскі суддзя прад'явіў абвінавачванні шасці ўкраінскім матросам за забойства сямі безбілетных пасажыраў з Ганы, якіх яны выкінулі за борт грузавога судна ў Атлантычным акіяне.

«ГОЛАС АМЕРЫКІ»

Э. Шэварднадзе адзначыў, што становішча ў Сухумі вельмі цяжкае, што неабходна спыніць баі паміж грузінскімі войскамі і абхазскімі сепаратыстамі. Паводле слоў Шэварднадзе, у Сухумі на працягу месяца няма электрычнасці, вады і газу. І калі за некалькі дзён іх падача ў горад не адновіцца, то чыноўнікі, адказныя за гэта, будуць звольнены.

Ірак заявіў, што ён гатоў супрацоўнічаць з новай амерыканскай адміністрацыяй на чале з Б. Клінтанам і адкрыць новую эру ў адносінах паміж дзвюма краінамі. У рэдакцыйным артыкуле газеты, якая належыць сыну Хусейна, гаворыцца, што інтарэсы ЗША могуць быць гарантаваны адпаведна інтарэсам іракскага народа. У артыкуле паведамляецца, што Багдад хутка выступіць з новай ініцыятывай. Хусейн урачыста адсвяткаваў паражэнне Буша. У якасці салюта ён страляў уверх.

● РАДЫЁПЕРАХВАТ ●

ХОЧАЦЕ — ВЕРЦЕ, ХОЧАЦЕ — ПРАВЕРЦЕ

ЗНОЙДЗЕНЫ ПАПІРУС, ДЗЕ ПРАДКАЗАНА ГІСТОРЫЯ ЧАЛАВЕЦТВА ДА 2055 ГОДА

Як паведаміла канадская газета «Уіклі уорлд ньюс», у 1987 годзе ля берагоў Багамскіх астравоў акіянолагі знайшлі старажытную урну. Вазу «даследавалі» рэнтгенаўскім апаратам. На здзіўленне вучоных, яны заўважылі скрутак, які потым аказаўся папірусам. Вугляродны аналіз паказаў, што знаходцы ад 4000 да 4500 гадоў. Калі запісы нядаўна расшыфравалі, вучоныя здзівіліся яшчэ больш: папірус утрымліваў прадказанні будучага. Нам здалося, што чытачам «Звязды» будзе цікава даведацца пра іх. Адзначым адно: некаторыя прагнозы супадаюць.

Напрыклад, у папірусе прадказана існаванне Настрадамуса, які ў свой час прадказаў з'яўленне Гітлера і эпідэміі СНІДа. Указана дата адкрыцця Калумбам Амерыкі — 1492 год, а таксама вялікая крывавая падзея на Амерыканскім кантыненце — Грамадзянская вайна мінулага стагоддзя. У будучым бачылася развіццё тэхнікі для палётаў, нават ёсць апісанне высокаскарасных лайнераў. На 1969 год прызначалася высадка чалавека на Месяц. Менавіта ў гэтым годзе на Месяцы з'явіўся амерыканскі міжпланетны экіпаж.

Цікава, што тысячы гадоў назад прадказвалася знікненне магутнай сусветнай дзяржавы. Магчыма, гэта можна аднесці да былога Савецкага Саюза. Праўда, год называўся не 1991, а 1992-гі (можа, распад яшчэ не зусім завяршыўся?).

А вось для другой магутнай сусветнай дзяржавы прадказвалася з'яўленне новага моцнага лідэра, які раней не быў звязаны з палітычнымі кругамі. Амерыканскія эксперты адразу назвалі свайго земляка, мультымільярдэра Роса Перо, які вылучыў сваю кандыдатуру на пасаду прэзідэнта ЗША. Але гэты прагноз не спраўдзіўся.

У выніку падзення велізарнага метэарыта ў 1994 годзе, абяцае загадкавы папірус, загіне нейкая «злая нацыя Сярэдняга Усходу». Газета «Уіклі уорлд ньюс» мяркуе, што гэта сённяшні Ірак. Трэба думаць, астатнія сярэднеўсходнія нацыі нязлыя.

Нашых чытачоў павінна прымусіць задумацца наступнае прадказанне папіруса. К 2021 году, сведчыць ён, «людзям не трэба будзе працаваць». Але вучоныя-дэшыфроўшчыкі не сцвярджаюць, што гаворка ідзе аб перамозе рабатызацыі ў вытворчасці і быце.

Ці не можа здарыцца так, што людзі зусім абляняюцца і не захочуць працаваць?.. Прыкладаў таму, здаецца, ужо і цяпер дастаткова.

Пакуль палітыкі спрачаюцца, як забараніць ядзерную зброю, дзесьці вядуцца вялікія распрацоўкі адваротнага характару. Як жа іначай растлумачыць, што папірус прадказвае на 2032 год з'яўленне персанальнай зброі, больш магутнай, чым ядзерная. А яшчэ праз чатыры гады (2036 г.) народзіцца дзіця з незвычайна высокім інтэлектам.

На 2043 год назначана стварэнне «таблетак маладосці», ці такога прэпарата, які прадоўжыць чалавечае жыццё яшчэ на сто гадоў. Эх, дажыць бы ды прыняць іх...

У 2052 годзе, на думку старажытнага аракула, будзе адкрыта нейкая прыстаўка да чалавечых мазгоў, для тэлепатычнай сувязі на адлегласці. Мабыць, гэта вынаходства называецца шарыкамі, якіх можна будзе дабіраць у выпадку нястачы ўласных?

Дзіўна, што пры сённяшніх ужо высотах навукі і тэхнікі з папіруснага далёка нам гавораць: у 2055 годзе знікнуць вядомыя раслінныя арганізмы. У адносінах да СНД (калі захаваецца) гэта хутчэй за ўсё азначае, што зімой 2055 года бульбы ў магазінах зноў не будзе.

Больш таго, на гэтым годзе заканчваюцца прадказанні старажытнага празорца. Доктар Лео Фрыдрых з Новай Зеландыі каменціруе гэты факт наступным чынам. Здаецца, нас падводзяць да думкі, што ў 2055 годзе штосьці здарыцца. Даволі змрочная перспектыва, тым больш, што многае з прадказанняў ужо збылося.

Вось такія звесткі дайшлі да нас з далёкага часу. Справа чытачоў — верыць ці не верыць сенсацыйным прагнозам. Аднак калі прыняць да ўвагі, што да 2055 года яшчэ шэсцьдзесят тры гады і самае страшнае здарыцца толькі тады, а не заўтра і не ў двухтысячным, як абяцалі раней, мабыць, можна з палёгкай уздыхнуць і проста пачаць жыць. Час дазваляе.

Ул. інф.

«ДОМ НА МЯЖЫ» І ІНШЫЯ ПРЭМ'ЕРЫ «ФЕСТЫВАЛЮ СЯБРОЎ» НА КУПАЛАЎСКАЙ СЦЭНЕ

Тэатральная размова вакол мытняў

Плошча — лодка,
Будынак — ветразь.
Сквер чароўны,
Як сцяг зялёны,
У цэнтры Мінска
Нас вабіць шчыра
Тэатр Купалы...

Невялічкі ансамбль, у лепшых еўрапейскіх традыцыях, грае перад гледачамі ў фае, перад спектаклем. Жыва, напорыста — галоўным чынам папуры з беларускіх народных песень і танцаў. Публіка, сярод якой сёння шмат палякаў, слухае зацікаўлена, уважліва. Родная мова мяшаецца з польскай, чутны смех, жарты. Сёння — закрыццё «Фестывалю сяброў», які адбываўся з 3 па 7 лістапада ў памяшканні Беларускага тэатра імя Янкі Купалы. Госцем фестывалю стаў Драматычны тэатр імя А. Венгеркі з горада Беластока. Рэжысёр беластоцкага тэатра Анджэй Якімец прывёз у нашу сталіцу чатыры рознажанравыя пастаноўкі (з іх дзве прэм'еры і абедзве па С. Мрожаку). Валерый Раеўскі ў рамках фестывалю паставіў на польскай мове трагіфарс па Ф. Дастаеўскаму «З нагоды мокрага снегу».

Спектаклі рабіліся сумесна беларускімі і польскімі акцёрамі. І было нават так: частка спектакля ішла на польскай мове, частка — на беларускай, што, вядома, не напалохала нашу адукаваную публіку.

Сцэнічная пацеха «Дом на мяжы» была паўнаважкай кропкай на закрыццё «Фестывалю сяброў». Не памылюся, калі засведчу, што Анджэй Якімец вельмі шануе польскага драматурга Славаміра Мрожака і, нібыта купаючыся ў драматургіі аўтара, складае па ёй цікавую гульню. Мазаічную, са складанымі сцэнічнымі эфектамі, з рысамі батлеечнага, пацешнага, лялечнага балагана. Усе сродкі працуюць на тое, каб данесці галоўнае: «Зямля ўсюды цудоўная, але яна, як прыстойная кабета, не церпіць, калі людзі дзеляць яе цела». Аб гэтым і п'еса.

Сюжэт спектакля сімвалічны. Звычайная сям'я: Ён, Яна, Цесць, Цешча і двое дзяцей, дзяўчынка і хлапец, жывуць мірна: працуюць і адпачываюць. Раптам нейкія дыпламатычныя колы дамовіліся на вышэйшым узроўні падзяліць гэтую зямлю і наогул гаспадарку і ўсе прыродныя багацці паміж дзвюма ўмоўнымі зонамі. Адразу ж сцягі: у левым баку зялёна-бела-ружовы — краіна А, у правым — бела-зялёна-ружовы — краіна Б. І адсюль пачынаюцца ўсе прыгоды жыхароў. Спачатку забіваюць маці — цешчу гаспадара. Яна парушыла пашпартны кантроль. Смерць — тэатральна-ўмоўная, бо бабуля, якую іграе актрыса З. Зубкова, лежачы ў дамавіне, іранічна развітваючыся з дыпламатамі, «махае ручкай». А наступны сцэнічны сюжэт — можа больш балаганны, але і больш абсурдны. На вячэры, праз межавы шлагбаўм, сям'я па чарзе цягае аладкі, а мытнікі з двух бакоў падлічваюць іх, каб потым сабраць пошліну.

І калі ў пачатку спектакля вестка аб падзеле дома ўспрымаецца гаспадыняй (актрыса Г. Фёдарава) з запалам і нават удзячнасцю (каб толькі падлогу не забрудзілі!), то ў апошняй сцэне, даўно пахаваўшы забітую ў перастрэлцы маці, наша гераіня люта сварыцца з мужам, даводзячы, што пара ўжо скончыць гэтае вар'яцтва. Ды і сам гаспадар, маючы вельмі асабістае і кароткае прозвішча Я (артыст У. Кін-Камінскі), разумее, што, калі твой ложак і канапа, шафа і кухня падзелены мытнымі шлагбаўмамі, то губляецца не толькі асабістае «я», але і наогул паняцце «Айчына».

Мытнікі (акцёры А. Градабоеў і В. Паўлюць) весела здзекуюцца з галоўнага героя і нават не дазваляюць яму пранесці праз мяжу ваду, каб паліць на тым баку кветкі. А якая моцная паралель — капітан сапёраў (акцёр М. Кірычэнка), для якога ўсё чалавецтва падзяляецца на дзве групы: «наш» і «не наш». Такія ўсіх разгоняць і ўсім дадуць зброю — «Біцеся!».

Асабліва шчырыя апладысменты выклікае фігура кантрабандыста (акцёр А. Гарцуеў). Нахабства, жаданне нешта выйграць матэрыяльна, але мірна, плацячы на кожным кроку хабар і прэзенты, робяць гэты сцэнічны вобраз вельмі актуальным; кожны пазнае сябе, сваіх сяброў, знаёмых, свае ўласныя пакуты ў ваяжах у Польшчу. Так, за бутэльку гарэлкі «Смірнофф» муж дазваляе кантрабандысту па начах пералазіць праз уласную жонку, таму што мяжа, як на грэх, праходзіць пасярэдзіне іх сямейнага ложка. Жонка таксама не губляецца і бярэ хабар «за арэнду тэрыторыі» панчохамі. Фарсавасць і пэўны трагізм становішча ўспрымаюцца аднолькава моцна. І толькі двое дзяцей не губляюцца ва ўсёй гэтай мытна-межавай Адысеі. Хто ведае, можа ім пашанцуе жыць у адзіным цывілізаваным доме, без зброі. Яны забягаюць у залу, нібыта з іншай планеты, з ахапкамі цудоўных руж, звяртаючы ўвагу ўсіх без выключэння дарослых на тое, што яны не прымаюць іх гульняў, што ў гэтым цудоўным і непаўторным Жыцці ёсць яшчэ і нейкі іншы — Вышэйшы Сэнс!

Ляна БУБЕН.

interfax ИНТЕРФАКС

ПАЖАР НА СКЛАДЗЕ БОЕПРЫПАСАЎ ЧЭЧЭНСКАЙ АРМІІ

Пажар на складзе боепрыпасаў чэчэнскай арміі на паўночнай ускраіне сталіцы Чэчні — Грознага адбыўся раніцай 6 лістапада.

Прычына выбуху пакуль што невядома.

Як нас вучаць капіталізму...

(Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.).

мі Рэспублікі Беларусь А. Лябедзькам і В. Кучынскім аўтар гэтых радкоў пабываў у Барысаве ў той момант, калі хваля грамадскага рэзанансу дасягнула апагею. Ва ўсякім разе турэцкая «замазка» яшчэ добра зацвярдзець не паспела, а ў пацярпеўшых кватэры хлынулі чыноўнікі і напалоханыя суседзі.

Цяжка сказаць, чым кіраваліся прадстаўнікі турэцкай фірмы, аднак іх «рамонтная касметыка» не ўразіла народных выбраннікаў. А. Лябедзька і В. Кучынскі былі аднадушнымі— сітуацыя патрабуе тэрміновага і кампетэнтнага аналізу спецыялістаў. Канкрэтную ацэнку таму, што адбываецца ў кватэрах, павінны даць менавіта яны. Візуальна ж прыроду ўзнікнення плесні і грыбку вызначыць складана. Ясна толькі, што ў кватэры Гудковых, напрыклад, жыць небяспечна для здароўя. Дзіцячы плач аб гэтым сведчыў даволі пераканаўча. Пасля некалькіх хвілін знаходжання ў плесневым пакоі з'явіўся галаўны боль. У кладоўку наогул зайсці было немагчыма: пах быццам у катакомбах, са столі цячэ вада, паркет пачаў гніцці. Многія рэчы сапсаваны сырасцю, вакол люстры мітусіцца машкара. Гаспадыня расказала, што змагацца з мошкамі немагчыма. Яны быццам з самой плесні выпаўзаюць.

Пад уражаннем убачанага і пачутага народныя дэпутаты накіраваліся ў мясцовую КЭЧ. Размова адбылася нядоўгая і, на жаль, непрадуктыўная, бо вельмі хутка высветлілася: фактычна ўсе дакументы, якія маюць адносіны да «Энкі», — у Мінску. Начальнік КЭЧ запэўніў, што копіі ў бліжэйшы час будуць дастаўлены ў Вярхоўны Савет. Хочацца верыць, што так яно і будзе, і мы пазнаёмім з іх зместам чытачоў.

Тым не менш, на некаторых дэталях варта б акцэнтаваць увагу ўжо сёння. Многім з нас памятны скандал з масавым звальненнем фірмай «Энка» нашых рабочых у Слоніме. Грамадскасць рэспублікі ўспрыняла яго даволі спакойна: нас вучаць капіталізму.

Зараз сітуацыя некалькі іншая. Не будзем спяшацца з эпітэтамі ў адрас настаўнікаў. Усяму свой час. Сёння, думаецца, менавіта той выпадак, калі мы павінны даказаць, што былі не бяздарнымі вучнямі. І здольныя шэраг пытанняў паставіць рубам.

Хто рабіў экспертызу прапанаванага «Энкай» праекта?

Да якога часу людзі будуць пакутаваць? Як будзе вяртацца жыльцам маральны і матэрыяльны ўрон?

Спіс пытанняў можна працягваць, але не менш важна зараз вызначыцца ў сваіх адносінах да таго, што адбываецца. Мяркуючы па маўчанню ўладу маючых, камусьці вельмі выгадна, каб шуму было як найменш. Карыстаючыся выпадкам, хочам іх запэўніць — не атрымаецца.

І тут я згодзен з дэпутатам Віктарам Кучынскім, які сказаў кароткую, але ёмкую фразу: па тым, як мы паставімся да скандалу з «Энкай», будзе відаць, як мы адносімся да саміх сябе.

Адназначная пазіцыя і народнага дэпутата Анатоля Лябедзькі.

— Перш за ўсё трэба пачаць з высвятлення, што сабой уяўляе фірма «Энка». Ці сур'ёзны гэта партнёр у эканамічных адносінах? Мы павінны паказаць усім, што наша дзяржава ўмее клапаціцца аб сваіх грамадзянах, абараняць іх. У тым ліку і на міжнароднай арэне. Марудзіць нельга, бо ў Слоніме «Энка» будуе яшчэ адзін ваенны гарадок...

Да сказанага застаецца толькі дадаць, што ў час знаходжання народных дэпутатаў у Барысаве ў Мінску праходзіла нарада Кантрольнай палаты РБ. Сярод іншых абмяркоўвалася і пытанне аб «Энцы». Падрабязнасці — у бліжэйшых нумарах «Звязды».

Аляксандр ТАМКОВІЧ.

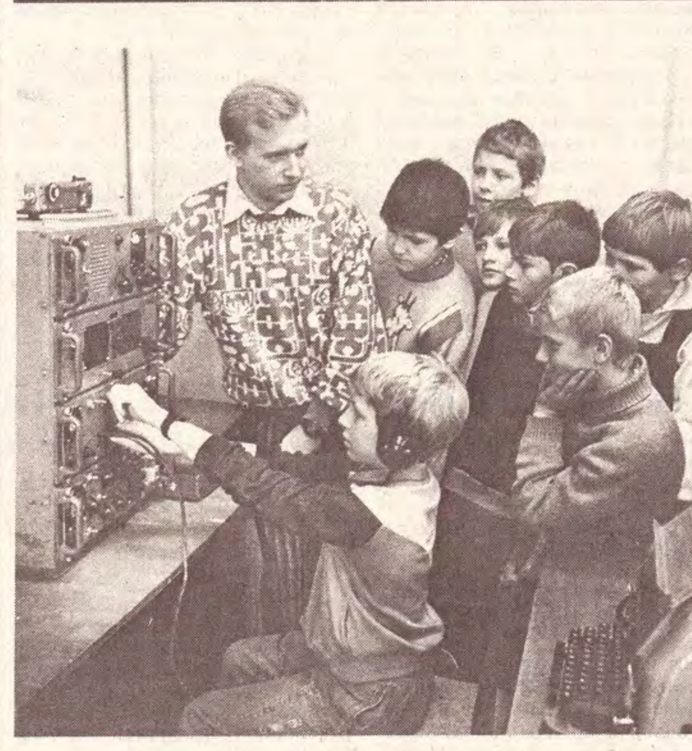

ЗІМОЙ — ТЭОРЫЯ, ЛЕТАМ—ПРАКТЫКА,— такі расклад заняткаў гуртка радыёпеленгацыі, які працуе ў Цэнтры навукова-тэхнічнай творчасці моладзі Партызанскага раёна г. Мінска. Радыёпеленгацыя больш вядомая як спартыўна-тэхнічная гульня «Паляванне на ліс». Тым, хто гэтым захапляецца, патрэбна выдатная фізічная і тэарэтычная падрыхтоўка. Таму ва ўсіх краінах майстроў «палявання на ліс» рыхтуюць з ранняга ўзросту.

Сорак хлопчыкаў і дзяўчынак з чацвёртых, пятых, шостых класаў прыходзяць на заняткі гэтага гуртка. У непагодлівыя асеннія дні, зімою займаюцца ў радыёлабараторыі: вывучаюць азбуку Морзе, авалодваюць радыётэхнікай. З нецярплівасцю чакаюць яны надыходу летняга цяпла, калі замаскіраваны ў лясным гушчары радыёперадатчык пашле для іх першыя пазыўныя «лісы». Вось тады і спатрэбяцца вынослівасць бегуна па перасечанай мясцовасці, знаходлівасць аператара-радыёпеленгатара.

У юных радыёаматараў добрыя настаўнікі. У госці да дзятвы нярэдка прыходзяць вядомыя спартсмены.

Яўген ПЯСЕЦКІ.

НА ЗДЫМКАХ: гурткоўцы сустрэліся з ветэранам радыёспорту, былой партызанскай радысткай Маргарытай Іванаўнай КАЛЬМАЕВАЙ; у шасцікласніка Валодзі КРУГЛІКА ёсць свае першыя поспехі; заняткі з юнымі радыёаматарамі вядзе былы сувязіст-пагранічнік Дзмітрый Георгіевіч КУРНЕВІЧ.

ВАШ САД І АГАРОД

Матэрыялы выпуску падрыхтаваў да друку Мікалай ЧАХОЎСКІ (тэл. 32-41-92).

Раіць доктар Мітлайдэр

УНЯСЕННЕ ЎГНАЕННЯЎ

Глебу запраўляюць толькі вясною. Восенню ўчасткі-градкі перакопваюцца адзін раз на год. Стараемся, каб ні адно грануляванае зерне не заляцела за межы грады. Для гэтага можна нават дадаткова выкарыстоўваць жэрдачкі, нацягваць на межах шпагат ці пазначаць роўнымі лініямі.

У асноўным уносяцца дзве сумесі. Дадзім ім нумары 1 і 2. Першая ўтрымлівае даламітавую муку, вапну, мел (глебы кіслыя) ці гіпс (глебы нейтральна-шчолачныя). Да гэтых хімікатаў дадаецца бор у невялікай колькасці. Гатовая сумесь такая: 5 кг. даламітавай мукі і 40 г борнай кіслаты.

Другая сумесь — асноўная. У яе састаў уваходзяць макраэлементы — азот, фосфар і калій. Добра «ўпісваецца» тут нітраамафоска. У ёй утрымліваюцца названыя асноўныя ўгнаенні ў роўнай колькасці. Патрэбна нітраамафоскі 2,9 кг. Да гэтай вагі дадаюць: 450 г сульфату магнію і па 10 г малібдэнавай і борнай кіслаты. Агульная вага 3.370 грамаў. Гэта толькі для адной стандартнай градкі 45×900 сантыметраў.

Другую сумесь можна нарыхтаваць і з розных элементаў. Напрыклад, 1,45 кг аміячнай салетры, 0,7 кг двайнога суперфасфату і 0,9 кг хлорыстага калію. Да іх таксама дадаюцца 450 г сульфату магнію і па 10 г борнай і малібдэнавай кіслаты. Заўважым, што аміячная салетра ўтрымлівае 34 працэнты дзеючага рэчыва, двайны суперфасфат — 46 працэнтаў, а хлорысты калій — 60 працэнтаў. Улічваючы, што апошні ўтрымлівае хлор (а гэтага элемента «баяцца» многія культуры), яго можна замяніць сульфатам калію.

Цяпер вельмі складана знайсці патрэбныя хімічныя элементы. Не хапае то аднаго, то другога. Здараецца, нічога наогул няма. Спытайцеся ў знаёмых: ці не набывалі яны такія мінеральныя ўгнаенні, як «Рост 1» і асабліва «Рост 2». Па сумарнай канцэнтрацыі яны ўступаюць саставу Мітлайдэра, а ўсё ж іх можна разглядаць, як яго заменнікі. Лепшы з іх «Рост 2», хоць у яго малавата магнію, бору і малібдэну.

Спачатку на адну градку стандартнага размеру 45×900 см рассыпаюць першую сумесь, пасля — другую.

Грудочкі ўгнаенняў не павінны быць большымі за 1—0,5 см у дыяметры. Іх расціскаюць ці разбіваюць (карыстаюцца пры гэтым гаспадарчымі рукавіцамі). Уся сумесь ляжыць на «падушцы» градкі, якая абмежавана валікамі ці шпагатам. Шырыня гэтай падушкі — 30—35 см.

Усё на градцы робяць у адзін дзень: капаюць на поўны штык лапаты, загортваючы ўгнаенне, раўняюць (градка нібы стол, шырыня ўсюды аднолькавая), рыхтуюць канаўкі і сеюць ці высаджваюць расаду. Абавязкова ладкуюцца борцікі 8—15 см вышынёй. Яны неабходныя, каб угнаенні ляжалі дакладна на градцы і каб вада пры палівах трапляла толькі да каранёў раслін, а не разлівалася ў барозны.

Чаму размячаць градку, уносіць угнаенні, капаць і сеяць у адзін дзень? Можа, пачакаем дзень-другі? Не, такога дапускаць нельга. Пустазелле, якое стаілася ў глебе, набудзе лепшыя ўмовы. Яно хутчэй прарасце і шпарка будзе развівацца, спаўна выкарыстоўваючы пажыўныя рэчывы, вільгаць і сонца. Культурныя расліны адстануць у росце. Урэшце, шкоднікі заглушаюць кволыя культурныя парасткі.

Гэту акалічнасць важна ўлічваць і на традыцыйных беларускіх градах. А калі не ўдалося ўсё зрабіць у адзін дзень, то хоць бы прабарануйце месцы будучых пасадак, каб знішчыць шкоднікаў, якія праклюнуліся.

Такім чынам, на «полі» доктара Мітлайдэра ўнесены ўгнаенні, глеба перакапана. Робім на градцы дзве невялікія канаўкі каля кожнага з двух краёў-борцікаў (адлегласць паміж канаўкамі 30 см). Сярэдзіна свабодная. У канаўкі кладзём зерне на зададзеную глыбіню. Якую? Амерыканскі даследчык раіць прытрымлівацца такога правіла: над кожным калівам павінен быць такі слой глебы, які перавышае таўшчыню (звярніце ўвагу: таўшчыню, а не даўжыню) зерня ў 2,5 раза. Такім чынам, над морквай і пятрушкай будзе танюсенькі слой. Гарох акажацца ўжо глыбей. Найглыбейшым будзе загортванне бабоў. Наогул буйныя расліны — гарох, фасоль, бабы, кукуруза — высяваюцца на 4-кратную глыбіню.

Прарэджванне заўжды непажаданая з'ява. Расліны пераносяць яго як цяжкую хваробу.

Між тым, гэтага лёгка пазбегнуць, калі высяваць насенне ў нейкіх сумесях — з рачным сыпкім пяском, пілавіннем, проста папяровымі стужкамі, на якіх наклеены на крухмале зярняткі.

Для самых дробных каліў суадносіны насення і пяску 1:100. Добра высяваць радыску з дробным пілавіннем: 1 карабок насення на 0,7 літра пілавіння. Можна і так: насенне з дробным пяском насыпаць у цэлафанавы мяшочак (з-пад малака, напрыклад), добра перамяшаць, завязаць. Адзін вугалок адрэзаць і праз гэту адтуліну «цадзіць» сумесь у канаўкі.

І ўсё ж, як бы старанна ні ладкавалі насенне, недзе ды запатрабуецца прарыўка. Рэкамендуецца не вырываць расліну, а зразаць. У тых, што засталіся, каранёвая сістэма не будзе парушана. Яны нават не «заўважаць» страты сябра.

Насенне, якое лягло ў глебу, патрабуе добрага насычэння вільгаццю. Ліць ваду пад напорам нельга — змыем глебу і выкінем на паверхню самі калівы. І калі яны прараслі, то абавязкова загінуць. Мітлайдэр рэкамендуе палажыць на месцы будучых радкоў палоскі, скажам, старой марлі. Яна засцеражэ глебу ад змыву. Як толькі з'явяцца першыя семядольныя лісточкі, марлю знімаем, бо яна зацяняе, не дае ходу парастку.

Такім чынам, да прарастання галоўнымі з'яўляюцца вільгаць і цяпло, пасля прарастання — сонца і сілкаванне.

У якасці «абеду» выкарыстоўваем нарыхтаваную другую сумесь. Падкармліваем штотыднёва (бывае і часцей). Памятаем, што ні на адным этапе развіцця гадаванцы не павінны затрымлівацца ў сваім развіцці. Калі яны зрабілі, скажам, адзін «перакур», ураджай спозніцца на паўмесяца.

Падкормкі пачынаюць праз тыдзень-паўтара пасля высадкі расады ці з'яўлення ўсходаў. На 9-метровую граду (пасярэдзіне яе) тонкай палоскай рассыпаем 360 г другой сумесі (ці 440 г «Росту-2»). Затым паліваем, каб сумесь растварылася. Кожная асобіна атрымае сваю «долю». Усе будуць расці аднолькава. Гэта ў сухое надвор'е. У дажджлівае сама прырода паклапоціцца пра раўнамернае падсілкоўванне раслін.

Можна прывесці прыкладную колькасць падкормак. Гарох, фасолю і буракі «кормяць» 3—4 разы за вегетацыю; радыску два разы (як толькі з'явіліся ўсходы і праз 10 дзён), капусту ўсіх відаў і салату да пяці разоў; цыбулю — да шасці; памідоры, перцы, агуркі, кабачкі да васьмі разоў; а моркве хопіць і чатырох падкормак.

Ліставыя культуры і караняплоды перастаюць падкармліваць за 20 дзён да збору, а памідоры, агуркі, перцы, кабачкі, гарбузы «кормяць» і ў час збору пладоў. Тут ніякіх перапынкаў няма.

Вось і ўсё пра сілкаванне. У наступную сераду раскажам пра расаду па Мітлайдэру.

Дададзім яшчэ, што нямала званкоў нашы чытачы адрасуюць самой сістэме, сілкаванню раслін, вырошчванню расады, палівам. Пра ўсё гэта будзе ў заключнай публікацыі.

Зрэшты, многія прапануюць выдаць спецыяльную брашуру, у якую ўключыць яшчэ розныя табліцы, дыяграмы, малюнкі. Звяртаемся да чытачоў за дапамогай-парадай. Пажадана прысылаць прапановы на паштоўках.

(Працяг. Пачатак у выпусках за 28 кастрычніка і 4 лістапада).

РЭКОРДЫ ПРЫСЯДЗІБЫ

Гарбуз-паўтарапудовік

Было гэта два гады назад. Настаўніца-пенсіянерка з г. п. Узда Лілія Міхайлаўна Шырко прачытала аднойчы ў газеце «Звязда» пісьмо агародніка-аматара Л. Павядайкі з вёскі Матылі Шчучынскага раёна аб тым, што яна можа прыслаць па пошце насенне гарбуза-гіганта, які ўжо каторы год вырошчвае на прысядзібным участку. А займела гэта цудоўнае насенне з Чэхаславакіі.

Ліліі Міхайлаўне, настаўніцы-біёлагу, карцела самой вырасціць ля свайго дома такі гарбуз. Напісала адрасату. І вось атрымала канверт, у якім ляжалі чатыры зярняткі.

З двух зярнятак (два загінулі) вырасла па гарбузу. Адзін з іх асабліва памерамі не вызначаўся. А вось другі ў поўным сэнсе слова адпавядаў сваёй назве «гігант». Вялікі, прадаўгаваты, жоўта - чырвонага колеру, здавалася, ён увабраў у сябе ўсе фарбы лета. Прыйшлі палюбавацца і падзівіцца на волата не толькі суседзі, але і многія жыхары Узды. А параметры гарбуза ўнушальныя: вышыня — 70 сантыметраў, вага — паўтара пуда!

Міхаіл БУЛАТ.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

11 лістапада

Беларускае тэлебачанне

9.55. «Гонка веку». Мастацкі фільм.
16.30. «Сказ пра Скамароха і цара Гароха». Спектакль Магілёўскага аблдрамтэатра.
17.40. «У стылі джаз-рэтра». Фільм-канцэрт.
18.00. Дак. фільмы «Матылькі высакагор'я», «Ружовы вецер», «У дальце Ілі».
19.00. Абласныя навіны (Гомель).
19.10. Рэпартаж з адкрыцця нацыянальнай выстаўкі «Польшча-92».
19.30. «Гэта—Варшава». Дак. фільм.
20.00. Палітычны калейдаскоп. Якой быць мясцовай уладзе?
20.40. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння—рэйцінг: НІКа; П. Чайкоўскі. Фантазія «Франчэска да Рыміні».

Канал «Астанкіна»

11.20. «Угрум-рака». 2-я серыя «Анфіса».
12.40. «Пакуль не выпаў снег...» Мастацкі фільм.
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Падарунак меламану. Іграе В. Траццякоў.
16.35. Як дабіцца поспеху.
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.25. Вагон 03.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.45. Грамадская думка.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Мастацкі фільм «Камедыянты» (ЗША). 1-я серыя.
21.55. Тайна хімічнай зброі.
22.05. Тэлебаль, прысвечаны Х фестывалю моладзі «Варонеж-92». У перапынку **(23.00)**—Навіны.
23.50. «Пакуль не выпаў снег...». Мастацкі фільм.

Канал «Расія»

11.00. «Санта-Барбара».
11.50. «АЛСІБ: неба адно на ўсіх...»
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Сігнал.
15.15. Далёкі Усход.
16.00. Там-там-навіны.
16.15. Тэніс. Кубак Крамля.
17.00. Хрысціянская праграма.
17.30. Гутаркі ў «Метраполі».
17.50. Давайце разбяромся.
18.05. Апазіцыя.
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. Вечары ў доме Гогаля.
21.00. Бізнес і палітыка.
22.00. Весткі.
22.25. Спартыўная карусель.
22.30. Сёння ў ВС Расіі.
22.45. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.00. Тэніс. Кубак Крамля.
23.30. Вінілавыя джунглі.

12 лістапада

Беларускае тэлебачанне

8.30. Раніца рэспублікі.
8.45. «Пяць вечароў». Мастацкі фільм з субцітрамі.
16.30. Выяўленчае мастацтва. 3-ці клас.
16.50. «З робатамі не жартуюць». Мастацкі фільм.
18.00. «Сем азёраў». Дак. фільм.
18.15. «Накцюрн».
18.30. Як пачаць уласную справу. Дыялог амерыканскіх бізнесменаў.
19.00. Абласныя навіны (Гродна).
19.10. Зачытайце маё пісьмо...
19.20. Хакей. Кваліфікацыйны турнір да юніёрскага чэмпіянату свету (група «С»). Зборная Беларусі — зборная Украіны. У перапынку **(19.55)** — Тыдзень беларускага ўрада.
20.50. Калыханка.
21.00. Панарама.
21.25. На сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Пасля заканчэння — студыя «КІТ»; НІКа.

Канал «Астанкіна»

5.00. Навіны.
5.20. Ранішняя гімнастыка.
5.30. Раніца.
7.50. Фірма гарантуе.
8.00. Навіны.
8.20. «Багатыя таксама плачуць».
9.50. ...Да 16 і старэйшым.
10.30. Мультфільмы «Сэрца храбраца», «Рублі старога казачніка».
11.00. Навіны (з сурдаперакладам).
11.20. «Угрум-рака». 3-я серыя «Здрадніцтва».
12.25. «Інцыдэнт з «Чорнай пушкай». Мастацкі фільм (Кітай).
14.00. Навіны (з сурдаперакладам).
14.25. Тэлемікст.
15.15. «Пчала Мая».
16.05. Новыя імёны. Канцэрт.
16.15. Фільм—дзецям. «...А шарык ляціць».
16.50. Прэс-экспрэс.
17.00. Навіны.
17.20. ...Да 16 і старэйшым.
18.00. «Багатыя таксама плачуць».
18.40. «Двое ў адной лодцы». Пра фільмы А. Міндадзе і В. Абдрашытава.
19.00. Партрэт на фоне. І. Кірылаў.
19.45. Добрай ночы, малышы!
20.00. Навіны.
20.40. Лато «Мільён».
21.10. Мастацкі фільм «Камедыянты» (ЗША). 2-я серыя.
22.25. «Хіт-парад Астанкіна». У перапынку **(23.00)** — Навіны.
24.00. «Інцыдэнт з «Чорнай пушкай». Мастацкі фільм (Кітай).

Канал «Расія»

7.00. Весткі.
7.20. Час дзелавых людзей.
7.50. Бізнес і палітыка.
8.45. «Увага: здымаю!»
9.00. Залатая шпора.
9.30. Праграма «03».
10.00. Права на святыні.
10.30. Настальгічныя вячоркі.
11.00. «Санта-Барбара».
11.50. Крыніцы.
12.35. Т. Ін. Ка.
12.40. Сялянскае пытанне.
13.00. Весткі.
15.00. Вучыцца рынку.
15.30. «Бадабокі». Праграма для дашкольнікаў (Францыя).
15.50. Там-там-навіны.
16.05. Тэніс. Кубак Крамля.
17.00. Так і жывём.
17.30. Парламенцкі веснік.
17.45. «Ваша права». Перадача 2-я.
18.35. «Дурнаваты воўк». Мультфільм (ЗША).
18.45. Свята кожны дзень.
19.00. Весткі.
19.25. «Санта-Барбара».
20.15. У свеце аўта- і мотаспорту.
20.45. Спецыяльны камерцыйны веснік.
21.00. Адкрыты ўрок гісторыі і геаграфіі.
21.45. Дайце народу зямлю.
22.00. Весткі.
22.30. Тэніс. Кубак Крамля.
22.45. Сёння ў ВС Расіі.
23.00. З залы Канстытуцыйнага суда Расіі.
23.30. «Насланнё». Фантазіі на тэму аповесці Тэнесі Уільямса «Рымская вясна місіс Стоўн».

Наступны нумар «Звязды» выйдзе ў пятніцу, 13 лістапада г. г.

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь,
Савет Міністраў Рэспублікі Беларусь,
калектыў рэдакцыі газеты «Звязда».

Галоўны рэдактар У. НАРКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: У. АНДРЫЕВІЧ (намеснік галоўнага рэдактара), І. БАРАНОЎСКІ, У. ГОЙТАН, В. ЖДАНКО, Л. ЛАХМАНЕНКА, М. МІХАЕВІЧ (першы намеснік галоўнага рэдактара), А. МЯСНІКОЎ, Л. РЫЖАНКОВА (намеснік галоўнага рэдактара), А. ЦІХАНОВІЧ, С. ШАЎЦОЎ.

НАШ АДРАС: 220041, гор. Мінск, праспект Ф. Скарыны, 77, рэдакцыя газеты «Звязда». ТЭЛЕФОНЫ: прыёмнай — 32-51-05, аддзела пісьмаў — 32-04-52, 32-41-92, навін —32-60-13, даведкі па рэкламе і аб'явах — 32-35-91. **Тэлефакс: 32-22-03.**

Аўтары апублікаваных матэрыялаў нясуць адказнасць за падбор і дакладнасць фактаў. Іх меркаванні не заўсёды супадаюць з меркаваннем рэдакцыі.

Рэдакцыя пакідае за сабой права не ўступаць у перапіску з чытачамі.

**Друкарня выдавецтва «Беларусні Дом друку».
Тыраж 81.098. Індэкс 63.850.
Зак. № 228.
Выходзіць 250 разоў на год.
Нумар падпісаны ў 21.00.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12**